

Mapování vzniku a rozvoje pokusných mateřských škol ve Zlínském regionu

Bc. Šárka Stravová

Diplomová práce
2018

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně

Fakulta humanitních studií

Ústav školní pedagogiky

akademický rok: 2017/2018

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Bc. Šárka Stravová**

Osobní číslo: **H170463**

Studijní program: **N7507 Specializace v pedagogice**

Studijní obor: **Pedagogika předškolního věku**

Forma studia: **kombinovaná**

Téma práce: **Mapování vzniku a rozvoje pokusných mateřských škol ve Zlínském regionu**

Zásady pro vypracování:

Zpracování rešerše a studium odborné literatury týkající se problematiky pokusných a alternativních mateřských škol.

Vymezení teoretických východisek z oblasti rozvoje předškolního vzdělávání ve Zlínském regionu.

Příprava metodiky empirické části, stanovení cílů výzkumu a výzkumných otázek.

Realizace výzkumu formou rozhovoru s pamětníky z předškolních zařízení na Zlínsku.

Zpracování a vyhodnocení dat včetně jejich interpretace.

Prezentace výsledků výzkumu. Doporučení pro praxi.

Rozsah diplomové práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování diplomové práce: tištěná/elektronická

Seznam odborné literatury:

ĎURIŠOVÁ, Libuše. Odraz rozvoje firmy Baťa ve struktuře vzdělávací soustavy ve zlínském regionu v letech 1894–1948. 1. vyd. Zlín: Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně, Fakulta managementu a ekonomiky, 2011, 199 s. ISBN 978-80-7454-128-5.

KAŠPÁRKOVÁ, Svatava. Výchova školní a mimoškolní na pokusných reformních měšťanských školách a možnosti výchovného zhodnocení volného času ve Zlíně. 1. vyd. Brno: Paido, 2011, 84 s. ISBN 978-80-7315-218-5.

KONČITÍKOVÁ, Gabriela a Svatava KAŠPÁRKOVÁ. Baťovský Zlín – mladé ženy. 1. vyd. Zlín: Univerzita Tomáše Bati, 2012, 126 s. ISBN 978-80-7454-264-0.

GAVORA, Peter. Obsahová analýza v pedagogickom výskume: Pohľad na jej súčasné podoby [online]. Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně, Fakulta humanitních studií, Centrum výzkumu: Pedagogická orientace, 2015, 2015, 25(3) [cit. 2015-11-12]. ISSN 1805-9511.

Dostupné z: https://journals.muni.cz/pedor/issue/view/issue/280/pdf_21

CATARCI, Marco a Massimiliano FIORUCCI. Intercultural education in the European context: theories, experiences, challenges. Farnham, Surrey: Ashgate, 2015. ISBN 978-1-4724-5162-0.

Vedoucí diplomové práce: prof. PhDr. Hana Lukášová, CSc.
Ústav školní pedagogiky

Datum zadání diplomové práce: 11. října 2017

Termín odevzdání diplomové práce: 20. dubna 2018

Ve Zlíně dne 11. října 2017

doc. Ing. Anežka Lengálová, Ph.D.
děkanka

doc. PaedDr. Adriana Wiegerová, Ph.D.
ředitelka ústavu

PROHLÁŠENÍ AUTORA DIPLOMOVÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním diplomové práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby ¹⁾;
- beru na vědomí, že diplomová práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k nahlédnutí;
- na moji diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3 ²⁾;
- podle § 60 ³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 ³⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – diplomovou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování diplomové práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky diplomové práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že

- elektronická a tištěná verze diplomové práce jsou totožné;
- na diplomové práci jsem pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.

Ve Zlíně 19. 12. 2017

.....
.....

1) zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací:

(1) Vysoká škola nevydělečně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) *Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlázení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.*

(3) *Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.*

2) *zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:*

(3) *Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užije-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacímu zařízení (školní dílo).*

3) *zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:*

(1) *Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst.*

3). *Odpírá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.*

(2) *Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užít či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.*

(3) *Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělku jím dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlédá k výši výdělku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.*

ABSTRAKT

Cílem diplomové práce je vytvořit historický pohled vzniku a vývoje mateřských škol ve Zlíně, nahlédnout do života škol a vytvořit tak reálný obraz jejich fungování. Důležitým bodem je shromáždění dostatečného množství dobových materiálů, jako jsou úřední listiny, kroniky a dobová fotografická dokumentace. Praktická část se opírá o zjištěné materiály, ale také o záznamy rozhovorů s pamětníky, kteří mateřskou školu navštěvovali nebo v daném předškolním zařízení vyučovali. Výsledkem diplomové práce jsou souhrnné informace o vývoji mateřských škol ve Zlíně od 1. poloviny 20. století po současnost a zmapování zkušeností učitelek se změnami mateřských školách v regionu za období po roce 1989.

Klíčová slova:

Baťovy závody, baťovský výchovně – vzdělávací systém, baťova pokusná mateřská škola, zkušenosti učitelek, období po roce 1989

ABSTRACT

The goal of the thesis is to create a historical overview of emergence and development of kindergartens in Zlin, to look into the life of kindergartens and make a real picture of their functioning. An important point here is collecting enough period materials such as official documents, chronicles and period photographic documentation. The practical part is based on findings from found materials and records of interviews with witnesses who either were attendants or teachers at the observed preschool facilities. The result of the thesis are summary information about development of kindergartens in Zlin from the first half of the 20th century to the present and map teachers experience with change of kindergartens in region after 1989.

Keywords:

Bata's company, Bata's educational system, Kindergarten, Bata's experimental kindergarten, teacher experience, period after 1989

Poděkování

Děkuji vedoucí mé diplomové práce paní prof. PhDr. Haně Lukášové, CSc. za odborné vedení, poskytování cenných informací, trpělivost, připomínky a podnětné rady.

Prohlášení

Prohlašuji, že odevzdaná verze diplomové práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

OBSAH

ÚVOD	10
I TEORETICKÁ ČÁST	12
1 HISTORICKÝ VÝVOJ POKUSNÝCH MATEŘSKÝCH ŠKOL VE ZLÍNĚ	13
1.1 PŘEDŠKOLNÍ VZDĚLÁVÁNÍ V BAŤOVSKÉM ZLÍNĚ V LETECH 1918 - 1940	13
1.2 PŘEDŠKOLNÍ VZDĚLÁVÁNÍ V BAŤOVSKÉM ZLÍNĚ V OBDOBÍ LET 1940 - 1948	16
1.2.1 První opatrovna ve Zlíně	17
1.2.2 Závodní jesle	17
1.3 VÍCEJAZYČNÉ VZDĚLÁVACÍ ZAŘÍZENÍ	19
1.3.1 Francouzská mateřská škola.....	19
1.3.2 Německá mateřská škola	20
1.3.3 Anglická mateřská škola	20
1.4 SHRNUÍ.....	20
2 VZNIK A VÝVOJ VYBRANÝCH MATEŘSKÝCH ŠKOL VE ZLÍNĚ	22
2.1 MATEŘSKÁ ŠKOLA GOTTWALDOV – MALENOVICE, ŠVERMOVA 91 (1945-1986).....	22
2.2 MATEŘSKÁ ŠKOLA ZLÍN - JAROSLAVICE (1929 – 1995).....	23
2.3 ZÁVODNÍ MATEŘSKÁ ŠKOLA GOTTWALDOV – PRŠTNÉ 91	24
2.4 MATEŘSKÁ ŠKOLA ZLÍN – KUDLOV, NA VRCHOVICI 21.....	25
2.5 MATEŘSKÁ ŠKOLA ZLÍN, MILÍČOVA 867, PŘÍSPĚVKOVÁ ORGANIZACE.....	26
2.6 MATEŘSKÁ ŠKOLA LÍPA, OKRES ZLÍN, PŘÍSPĚVKOVÁ ORGANIZACE	28
2.7 MATEŘSKÁ ŠKOLA ZLÍN, SOKOLSKÁ 3961	29
2.8 MATEŘSKÁ ŠKOLA ZLÍN, TR. SVOBODY, PŘÍSPĚVKOVÁ ORGANIZACE	30
2.9 MATEŘSKÁ ŠKOLA VELKÝ OŘECHOV.....	32
2.10 SHRNUÍ VZNIKU A VÝVOJE MATEŘSKÝCH ŠKOL	33
3 AKTUÁLNÍ SITUACE VE ZLÍNĚ	34
3.1 PŘEDŠKOLNÍ VZDĚLÁVÁNÍ	34
3.2 PŘEDŠKOLNÍ ZAŘÍZENÍ VE ZLÍNĚ	35
3.3 KAPACITA MATEŘSKÝCH ŠKOL.....	35
3.3.1 Přehled mateřských škol zřizovaných statutárním městem Zlín.....	37
3.4 MATEŘSKÉ ŠKOLY ZŘIZOVANÉ ZLÍNSKÝM KRAJEM.....	39
3.5 MATEŘSKÉ ŠKOLY ZŘIZOVANÉ JINÝMI SUBJEKTY	40
3.5.1 Mateřské školy s alternativním vzdělávacím programem.....	41
3.5.2 Firemní mateřské školy	43
3.6 ZÁKONNÉ POŽADAVKY	44
3.6.1 Firemní školka Oskárek	44
3.7 UNIVERZITNÍ MATEŘSKÁ ŠKOLA	45
3.7.1 Univerzitní mateřská škola Qočna	45
3.7.2 Hlídací koutek Koala.....	46
3.8 DĚTSKÉ SKUPINY	47
4 VÝVOJ POČTU MATEŘSKÝCH ŠKOL VE ZLÍNSKÉM KRAJI	49

4.1	VÝVOJ POČTU MATEŘSKÝCH ŠKOL BEZ ROZDÍLU ZŘIZOVATELE	49
4.2	VÝVOJ POČTU DĚTÍ V MATEŘSKÝCH ŠKOLÁCH	49
5	POJEM UČITELSKÝCH PŘESVĚDČENÍ O ZMĚNĚ	51
6	ZÁVĚR TEORETICKÉ ČÁSTI.....	52
	II PRAKTICKÁ ČÁST	53
7	CHARAKTERISTIKA VÝZKUMU	54
7.1	VÝZKUMNÉ CÍLE	54
7.1.1	Hlavní výzkumný cíl	54
7.1.2	Dílčí výzkumné cíle	54
7.1.3	Výzkumné otázky.....	55
8	METODA SBĚRU DAT	56
8.1	ANALÝZA DOKUMENTŮ.....	56
8.2	HLOUBKOVÝ ROZHOVOR.....	57
8.3	PÍSEMNÝ ZÁZNAM/PŘEPIS ROZHOVORŮ	58
9	STRATEGIE ZPRACOVÁNÍ VÝSLEDKŮ VÝZKUMU	60
9.1	SOUBOR ANALYZOVANÝCH DOKUMENTŮ A CHARAKTERISTIKY UČITELŮ.....	60
9.1.1	Charakteristika učitelek.....	61
10	ANALÝZA A INTERPRETACE VÝSLEDKŮ VÝZKUMU	63
10.1	INTERPRETACE DAT	63
10.1.1	Uzavírání mateřských škol v důsledku privatizace.....	64
10.1.2	Změna v organizaci mateřských škol v důsledku politických změn.....	65
10.1.3	Zázemí a vybavení mateřských škol	65
10.1.4	Pořádání významných akcí a svátků mateřských škol	66
10.1.5	Zaměření výchovné práce	66
11	ZÁVĚRY VÝZKUMNÉ ČÁSTI.....	68
11.1	SHRNUTÍ VÝVOJE MATEŘSKÝCH ŠKOL VE ZLÍNĚ	68
	ZÁVĚR	71
	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY.....	73
	SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK.....	78
	SEZNAM OBRÁZKŮ	79
	SEZNAM TABULEK.....	80
	SEZNAM PŘÍLOH.....	81

ÚVOD

Školství ve Zlíně má dlouholetou tradici, která je spojena s rozvojem průmyslů Baťových závodů. Řemeslná výroba se přemístila do továrních podniků, které se soustřeďovaly ve velkých městech, mezi které spadal i Zlín. Pokrok průmyslové výroby výrazně ovlivnil život rodin. Kromě otce, který pracoval mimo domov, svým výdělkem z továrny mohla do rodinného rozpočtu přispět i matka. Celodenní nepřítomnost rodičů často vedla k tomu, že děti zůstávaly doma bez dozoru. Odezvou na tento problém byl vznik prvních předškolních zařízení. Rodinná výchova se tak přesunula do institucí, mezi které spadala i mateřská škola.

„Každý krejcar, který vydáme na účelné vybudování školy, se nám mnohokrát v životě vrátí, a to nejen na nevypočitatelných požitcích mravních, ale i na zvýšeném blahobytu, kterého dosáhneme“ (Pokusná škola ve Zlíně, 1930).

Volba tématu diplomové práce byla provázena zájmem o hlubší poznání vzniku předškolních institucí ve Zlíně. Je bezpochyby zajímavé pozorovat, jak se rozvíjela dlouholetá tradice předškolního školství ve Zlíně. Řadu let procházela různorodými zkouškami, které vedly k dalšímu směřování předškolního vzdělávání.

Práce se zabývá vznikem a rozvojem mateřských škol ve Zlínském regionu. Při zpracování práce jsem po většinu času čerpala z kronik a úředních listin, uložených ve Státním okresním archivu ve Zlíně a z kronik vybraných mateřských škol ve Zlíně, do kterých autoři zaznamenávali důležité i méně důležité informace o založení, personálních změnách a významných událostech, které ovlivnily práci škol, což mi pomohlo řešit cíl diplomové práce.

V teoretické části je zpracováno řešení problému z následujících hledisek. První kapitola je stěžejní kapitolou této práce. Uvádím zde vliv Baťových závodů na vznik, finanční a materiální podporu mateřských škol. Z důvodu prosazování a podporování cizích jazyků v Baťových závodech uvádím cizojazyčné mateřské školy ve Zlíně.

Ve druhé kapitole představuji historii konkrétních mateřských škol. Jde o sledování vzniku a vývoje předškolních institucí, kde je poukázáno na zlomové etapy v jejich vývoji. Jako hlavní zdroje jsou využity kroniky mateřských škol, které byly psány od založení až po současnost.

Ve třetí kapitole prezentuji aktuální situaci předškolních zařízení ve Zlíně, kde informuji o současném stavu a vývoji mateřských škol ve Zlínském kraji.

Další kapitola informuje o současném stavu a počtu dětí v těchto zařízeních.

Pátá kapitola se zabývá pojmem učitelských přesvědčení o změně.

Ve vlastním výzkumu problému, v praktické části diplomové práce, se zaměřujeme především na to, jak byl vývoj předškolních institucí ovlivněn politickým a společenským vývojem. K vyhotovení odpovědí na výzkumné otázky empirické části jsme použily především metodu analýzy dokumentů a metodu kvalitativního postupu, tj. analýzu písemného záznamu hloubkových rozhovorů.

Odpovědi byly analyzovány dle vzorku záměrně zkoumaných osob. Těmi byly učitelky z mateřských škol ve Zlínském kraji.

Výsledky empirického výzkumu byly provedeny pomocí otevřeného kódování, tvorby kategorií a následné analýzy. Závěrečné výsledky jsou shrnuty v samotném závěru.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 HISTORICKÝ VÝVOJ POKUSNÝCH MATEŘSKÝCH ŠKOL VE ZLÍNĚ

Cílem této kapitoly je podat ucelenou zprávu o vývoji předškolních zařízení ve Zlíně, se zaměřením na zlomové etapy v jejich vývoji.

Tomáš Baťa byl nejen významným průmyslovým podnikatelem, ale v mnoha směrech přispěl k rozvoji oblasti střední Moravy. Svou činností výrazně ovlivnil celou řadu společenských sfér, mimo jiné i oblast výchovy a vzdělávání. Záslouhou vzácnému pochopení vedoucích představitelů Baťových závodů měl Zlín dokonale vybudované školství, které přitahovalo zájem nejen odborníků u nás, ale jeho věhlas dosahoval až za hranice. Vše vzniklo z názoru, že výhradně vzdělaný a odborně náležitě připravený člověk může obstát ve světové soutěži práce, což pro firmu Baťa mělo velký význam (Ďurišová, 2011, s. 62).

Rozvoj Baťových závodů byl úzce spjat s rozvojem zlínského školství. Baťovy mateřské školy byly primárně určeny pro výchovu a vzdělávání zaměstnanců baťových závodů. Podle Baťovy vize se měla škola přizpůsobit zásadám velkopodnikání a měla mít racionalizovaný provoz (Linhart, 1953, s. 273).

Baťovy aktivity na úrovni výchovy a vzdělávání byly v souladu se zásadami pragmatické pedagogiky. Hlavním rysem pragmatické pedagogiky je učení prostřednictvím řešení problémů, místo pouhého učení nazpaměť. S přispěním Václava Příhody a Stanislava Vrány se na konci dvacátých let rozvíjí na Zlínsku pokusné školství, ve kterém jsou využívány zásady pragmatické pedagogiky. Zlínské pokusné školství se tak stalo ve své době známým pojmem. Tomáš Baťa měl vliv jak na firemní školství, tak na obecné zlínské školství. Druhá světová válka však znamenala konec pokusných škol a prvky pragmatické pedagogiky rovněž vymizely po komunistickém převratu v roce 1948.

1.1 Předškolní vzdělávání v baťovském Zlíně v letech 1918 - 1940

Z iniciativy Baťových závodů byla ve Zlíně otevřena první mateřská škola dne 16. září 1918 v pronajatých místnostech bývalého pivovaru. Péči poskytovaly vyškolené pracovníce, jež nabízely více zábavy než učení prostřednictvím pestré nabídky hraček. Tato závodní mateřská škola si získala velkou oblibu jak ze strany dětí, tak jejich rodičů, proto se rozhodlo vedení baťovských závodů dosavadní mateřskou školu rozšířit a rovněž zřídit další

opatrovnu (Ďurišová, 2011, s. 64).

„Z celé řady podniků, jež mají za účel prospěti zaměstnancům a jejich rodinám v různých směrech, hodlá závody v nejkratším čase uvést v život dětskou opatrovnu, neb jak jinak říkáme, dětskou zahrádku. Víme, jaké starosti, co běhání, času vyžaduje příprava každého obědu od pečlivé ženy neb matky. Mnohem namáhavější jest to však pro matku malých dětí. Při každém čekání na potraviny chvěje se úzkostí, aby doma zanechaným dítětem nepřihodilo se něco zlého. A obavy tyto jsou opodstatněny. Kolikrát už noviny přinesly zprávu o neštěstí, jež způsobily děti ponechané bez dozoru. Ba i mnohý nevinný lidský život byl zmařen, a ku bolesti rodičů se přidružilo ještě úřední vyšetřování a těžká zodpovědnost pro zanedbání mateřské péče. Za účelem ulehčení této starosti a ve snaze zachrániti působení škodlivých vlivů ulice, kde jemná dětská duše pozná poruchy a je špatným příkladem svedena na scestí, zřizujeme tedy tuto dětskou opatrovnu. Zřízena bude prozatím v místnostech zdejšího bývalého pivovaru, kde budou dětem upraveny tři místnosti a zahrada. Pod dozorem zvláště k tomu způsobilých pěstounek budou děti našich zaměstnanců v zábavě a poučování trávití dopoledne i odpoledne. Získají tedy jistě i rodiče i děti. Děti budou přijímány ode 3 - 6 let. Abychom mohli přípravné práce konati s určitým ohledem na počet budoucích návštěvníků, žádáme p. rodiče, kteří by své děti chtěli svěřiti péči této opatrovny, aby nechali své děti zapsati v aprovisačním oddělení“ (Moravský zemský archiv v Brně, Státní okresní archiv Zlín, fond Baťa – H70, a. s., Zlín, sign. II/8 - výstrižková slu, inv. č. 205, Mateřská školka, 8. června 1918).

V závodních novinách firmy Baťa bylo o vzniku první závodní mateřské školy napsáno: *„Bývalo zvykem, že do šesti let se výchovou dětí zejména po stránce tělesné zabývala rodina. Po této době převzala výchovu škola, a to zejména po stránce rozumové. Počátkem 20. století se vzrůstem průmyslu, kdy se život podstatně změnil a živobytí člověka se stalo těžší, ukázala se potřeba změnit také první formu výchovy dítěte. Oba rodiče, aby uhájili život svůj i svých dětí, museli do práce. Děti zůstávaly doma samy pod dohledem starších sourozenců. Neschopnost rodičů současně obstarávat výživu i výchovu svých dětí přivedla některé činitele tomu, že se snažili tuto otázku vyřešit hromadnou výchovou. Tak vznikaly v Německu dětské zahrádky a u nás mateřské školy. Zlínská mateřská škola byla také výše uvedenou nutností. Firma Baťa za války, kdy muži byli na vojně a matky samy musely se starat o výchovu a výživu svých dětí, aby takovým rodinám usnadnila živobytí, zřídila pro děti zbavené mateřské péče svým nákladem mateřskou školu“ (Ďurišová, 2011, s. 65).*

Ve Zlíně fungovala v roce 1918 pouze jedna mateřská škola, která byla schopná umístit 40 dětí. Pro rozrůstající se město byla tato kapacita zcela nepostačující. Podobná situace trvala také na úrovni základního školství. Možnost vzdělávat se mělo v roce 1918 dle statistických přehledů pouze 863 dětí (Moravský zemský archiv v Brně, Státní okresní archiv Zlín, fond Baťa, a. s., Zlín, sign. II/5, kart. 1188, inv. č. 13).

Kvůli rychle prosperujícímu podniku a přílivu obyvatel do Zlína byla tato kapacita mateřských a základních škol zcela nevyhovující. V roce 1923 bydlelo ve Zlíně 5 285 obyvatel, o čtyři roky později se počet ztrojnásobil. V roce 1937 dosáhl počet obyvatel 37 342. Baťovy závody tedy aktivně začaly podporovat růst mateřských škol ve Zlíně (Pokluda, 2009 s. 48).

Ve druhé polovině třicátých let zaznamenalo průmyslové město Zlín značný rozvoj nejen v budování továrních objektů ale i celého města. Stejnou rychlostí se rozvíjelo i zlínské školství. Počet obyvatel ustavičně stoupal a s tím přibývalo i dětí. Doby, kdy dětem pohodlně stačila jedna budova, již minuly. Tomáš Baťa si výstavbou nových mateřských škol zajistil rychlejší nástup svých zaměstnanců do práce.

V pondělí dne 17. března 1924 byla z finančního příspěví firmy Baťa otevřena ve Zlíně městská mateřská škola, v nových místnostech na nové radnici. Místnosti byly pro mateřskou školu přímo ideální, ačkoli pro ni stavěny nebyly. Prostory určené dětem byly světlé a vzdušné, jediné co scházelo, byla zahrada, která byla ovšem nahrazena radničním dvorem. První den po otevření navštívilo tuto mateřskou školu 45 dětí. Již druhý den po otevření byla mateřská škola kapacitně přeplněná. Na počet 58 nastoupených dětí, sotva stačily síly jedné učitelky (Moravský zemský archiv v Brně, Státní okresní archiv Zlín, fond Baťa, a. s., Zlín, sign. II/8 - výstřižková slu, inv. č. 205, *Sdělení*, 29. března 1924).

Snaha zabezpečit výchovu a vzdělávání předškolním dětem se neomezovala pouze na centrum Zlína. V roce 1935 byla zřízena první mateřská škola na zlínském venkově a následující rok další mateřská škola v oblasti dnešních Otrokovic. V roce 1940 bylo zřízeno již 11 mateřských škol, které poskytovaly zázemí 645 dětem. Mateřské školy byly situovány v jednopodlažních budovách, aby mohla být v jejich blízkosti vybudována dětská hřiště a pískoviště. Speciální péče byla věnována také vybavení a výběru hraček, které podporovaly tvořivého ducha a rozvíjely dětské smysly (Baťa, 1939, s. 471).

„V mateřské školce firmy se pečuje zdarma o děti těch rodin, které si toto přejí anebo které toto nezbytně potřebují. Ježto závod nezaměstnává – jak bylo již podotčeno – žádných vdaných žen, nemá školka vlastně stálých chovanců. Jejich výhod používání rodiny zaměstnanců jen přechodně, při cestování, nákupech, návštěvách“ (Bařův Zlín po stavební stránce, 1932).

1.2 Předškolní vzdělávání v Bařovském Zlíně v období let 1940 - 1948

Rozvoj firmy Bařa byl ve třicátých letech 20. století nepochybný, tudíž se odrážel nejen v rozvoji města, ale také v budování dalších předškolních zařízení. Koncem roku 1940 existovalo ve Zlíně již devět mateřských škol. Ačkoli byla návštěva mateřské školy dobrovolná, většina zlínských dětí do škol pravidelně docházela. O děti pečovaly odborně vzdělané vychovatelky, které jim vštěpovaly základní pravidla chování a prostřednictvím her vedly děti k tělesným cvičením, ke cvičení paměti a chápání.

Firma Bařa a. s., v roce 1931 stanovila dokument pro soukromé mateřské školy a opatrovny ve Zlíně. „Účelem školy mateřské jest podporovati a doplňovati vychování dítek v tom věku, kdy nejsou ještě školou povinni. Do školy mateřské přijímají se děti po ukončeném 3. roku a propouštějí se v době nastávající povinnosti školní. Do opatrovny jsou přijímány dítky mladší tří let. Počet dítek jedné pěstounce svěřených může nejvíce 50 obnáseti. Pro každé oddělení ve škole mateřské přidělí se učitelce k ruce opatrovnice, již přísluší udržovati pořádek a čistotu ve škole a vůbec pěstounku v jejím úřadě dle možností podporovati. Pedagogické řízení školy mateřské přísluší správci neb správkyňi jmenované závodem. Dozor zdravotní obstará závodní lékař, který dle potřeby školu navštíví“ (Moravský zemský archiv v Brně, Státní okresní archiv Zlín, fond Bařa, a. s., Zlín, sign. II/5 – osobní, školství, inv. č. 175).

Rozvoj firmy Bařa sahal až do zahraničí, kdy firma expandovala do mnoha zemí světa. Na zaměstnance byl kladen další vysoký nárok, kterým byla znalost cizího jazyka. Pokrokové nápady se promítly i do zlínského školství, a proto byly ve Zlíně zřizovány mateřské školy s jinojazyčnými třídami. Mezi ně patřila německá mateřská škola, francouzská mateřská škola a anglická mateřská škola.

1.2.1 První opatrovna ve Zlíně

Další významnou vymožeností Zlína byla také opatrovna, která měla původně sloužit matkám, které se chtěly po práci pobavit, odpočinout si nebo se poučit ve Velkém nebo Malém kině. Opatrovny pro krátký nebo přechodný pobyt byly neocenitelná pomoc pro matky, které neměly pomocnice nebo starší děti. V roce 1937 opatrovnu zřídily sociální instituce. Řízení bylo svěřeno sestře Mile Michalcové, která dětem nahrazovala maminku někdy i na celé odpoledne. Aby se děti cítily příjemně a měly veškeré pohodlí, bylo prostředí upraveno tak, aby jim vše připomínalo domov. Děti zde měly velké množství hraček, se kterými si mohly hrát nebo jim ošetřovatelky četly pohádky či vyprávěly příběhy. Dále měly děti připravené postýlky pro odpočinek nebo spánek. K dispozici byla i kuchyň, kde ošetřovatelky ohřívaly mléko. Poplatek za opatrování byl nepatrný, aby toto zajištění bylo dostupné všem pracovníkům. Že svůj účel opatrovna splňovala, svědčí i fakt, že během pár měsíců se v ní vystříдалo pět tisíc dětí (Moravský zemský archiv v Brně, Státní okresní archiv Zlín, fond Baťa a. s., Zlín, sign. II/8 - výstřižková slu, inv. č. 205, Dětská zahrádka ve Zlíně, 1938, roč. XXII, č. 35).

„Podobně jako ve školkách, tak i v útulku dětí zaměstnaných matek je postaráno o vhodné zaměstnání dětí, přiměřené jejich věku. V útulcích dětí zaměstnaných matek je pamatováno na vše, co by zpříjemnilo dětem pobyt a současně navazovalo na školní vyučování. Denní program dětí je účelně vyplněn tak, aby děti bavil a usnadnil jim tak přechod z naprostého volna do školních povinností. Na děti, jejichž matky jsou zaměstnány po celý den, je také pamatováno s patřičným stravováním. Všem dětem se dostane k přesnídávce ovoce nebo zeleniny. Je třeba zdůraznit, že tato služba sociální pomoci je úplně bezplatná. Do útulku jsou přijímány děti všech tříd, ponejvíce však děti dělnické“ (Moravský zemský archiv v Brně, Státní okresní archiv Zlín, fond Baťa a. s., Zlín, sign. II/8 - výstřižková slu, inv. č. 205, Vzorné mateřské školky a útulky ve Zlíně, 1943).

1.2.2 Závodní jesle

V den Svátku matek v roce 1947 byly firmou Baťa otevřeny první závodní jesle ve Zlíně. Pracující matky, které měly děti do čtyř let, mohly své děti předat do těchto jeslí. Jesle byly umístěny v zahradní čtvrti na Zálešné I. v domě číslo 3222 ve velmi dobrém prostředí (Moravský zemský archiv v Brně, Státní okresní archiv Zlín, fond Baťa, a. s., Zlín, sign. II/8 -

výstřižková slu, inv. č. 210, První závodní jesle ve Zlíně, *Československá demokracie - Mor. Ostrava*, 1947).

Jelikož jesle, které byly uvedeny do provozu v květnu roku 1947, vzorně plnily svou povinnost, rozhodlo se vedení firmy Baťa zřídit další jesle pro děti pracujících matek. Jesle byly upraveny v blízkosti zlínského Velkého kina a zanedlouho plnily své poslání stejně jako ty, které byly otevřeny v zahradní čtvrti na Zálešné (Moravský zemský archiv v Brně, Státní okresní archiv Zlín, fond Baťa, a. s., Zlín, sign. II/8 - výstřižková slu, inv. č. 210, *Nové jesle ve Zlíně, Rudé právo - Praha*, 1947).

„Jesle, které národní podnik Baťa uvedl letošního roku do provozu, vzorně plní své povinnosti, ale nemohou splnit poptávku, která požaduje mnohem více místa. Proto bylo hned na jaře plánováno zřízení dalších jeslí pro děti pracujících matek. V nejbližší době se bude vhodně upravovat domek číslo 174 u Velkého kina a stane se opatrnou pro děti, matky, pracující ve zlínském národním podniku“ (Moravský zemský archiv v Brně, Státní okresní archiv Zlín, fond Baťa, a. s., Zlín, sign. II/8 - výstřižková slu, inv. č. 210, *Nové jesle ve Zlíně, Naše pravda- Zlín*, 1947).

Při budování zlínského školství se ukázalo, jak velkým nedostatkem trpí právě nejmenší děti. Mateřských škol bylo velmi málo. Na začátku školního roku 1947 zažil Zlín mimořádnou demonstraci, kterou uspořádaly matky, jejichž děti nemohly být přijaty do mateřských školek (Moravský zemský archiv v Brně, Státní okresní archiv Zlín, Fond Baťa, a. s., Zlín, sign. II/5 - Osobní/školství, inv. č. 175, *Mateřská demonstrace, Svobodné noviny - moravské vyd.*, 1947).

V roce 1948 bylo ve Zlíně 2080 dětí ve věku od tří do šesti let, které by měly chodit do mateřské školy. Místní národní výbor připravil zřízení tří mateřských škol s celodenním provozem. Účelem tohoto opatření bylo usnadnění péče o děti těm matkám, které pracovaly po celý den. Rodiče zde nechávaly své děti celý den a mohly se věnovat svému zaměstnání. Mateřské školy byly zřízeny v ulici Kvítková, na Dílech a na Zálešné (Moravský zemský archiv v Brně, Státní okresní archiv Zlín, fond Baťa, a. s., Zlín, sign. II/5 - Osobní/školství, inv. č. 175, *Celodenní mateřská školka ve Zlíně, Osvobozený našinec, Olomouc*, 1947).

1.3 Vícejazyčné vzdělávací zařízení

Mateřské školy ve Zlíně se od ostatních lišily tím, že děti nejen opatrovaly, věnovaly se jejich výchově a základům slušného chování, ale také učily již v raném věku cizím jazykům. „*Budeme-li chtít si udržet a zajistit budoucnost, práci, náš životní standard, musíme my a zejména naše děti znát cizí řeči. Starý, práci vyčerpaný člověk se jen těžce učí a zpravidla se nenaučí cizí řeči. Zato mladý, dítě, které ještě netíží jiné starosti, to se učí snadno, hravě*“ (J. A. Baťa in Jinojazyčná měšťanská škola ve Zlíně 1937-1938).

Ve Zlíně byly zřizovány mateřské školy české, ale také školy, ve kterých se děti mohly učit cizím jazykům. Jednalo se o francouzštinu, němčinu a angličtinu. „*Cizí řeči – brána do světa je zlínské heslo kromě jiných a proto se ve Zlíně učí všem jazykům. Začíná se již od těch nejmenších v mateřských školách na Letné, Zálešné, Dílech a ve Zlíně městě*“ (Moravský zemský archiv v Brně, Státní okresní archiv Zlín, fond Baťa, a. s., Zlín, sign. II/8 - výstřižková slu, inv. č. 205).

1.3.1 Francouzská mateřská škola

V roce 1933 byla ve Zlíně otevřena francouzská mateřská škola. Tato mateřská škola byla zřízena po schválení Ministerstva školství a byla organizována profesorem Milliotem, ředitelem francouzského Denisova ústavu v Praze. Mateřská škola se mohla pyšnit skutečností, že ji vedla s veškerou péčí a porozuměním rodilá Francouzka paní Kadlecová. Děti ve věku 5 - 8 let měly možnost naučit se francouzštinu zpěvem a společenskými hrami. Kapacita této školky byla nanejvýš 35 dětí a za každé dítě bylo nutné zaplatit 50,- Kč měsíčně (Moravský zemský archiv v Brně, Státní okresní archiv Zlín, fond Baťa, a. s., Zlín, sign. II/8 - výstřižková slu, inv. č. 205, *Zlín - Pondělí*, 1933).

Děti měly možnost osvojit si dobrou výslovnost, což bylo velmi přínosné, protože potom jim nepřipadá, že je řeč cizí. Po kladných výsledcích dosažených v německé a francouzské mateřské škole rozšířil baťův koncern svou nabídku jinojazyčného vzdělávání předškolních dětí také o anglickou mateřskou školu (Ďurišová, 2011, s. 67-68).

1.3.2 Německá mateřská škola

Jelikož byl německý jazyk nejpotřebnější a jeho znalost byla podmínkou většiny zaměstnání, byla na začátku roku 1933 zřízena německá mateřská škola. V cizojazyčných třídách se děti seznamovaly s jazykem formou her a dalšími snadno pochopitelnými způsoby. Předpokládalo se, že si děti tímto způsobem vyučování snadněji osvojí zásobu cizích slov, ale rovněž jim pak z paměti získané vědomosti nikdy nevymizí (Ďurišová, 2011, s. 67-68).

1.3.3 Anglická mateřská škola

Po příznivých výsledcích jinojazyčných mateřských škol rozšířily Baťovy závody svou nabídku o anglickou mateřskou školu. Anglická mateřská škola byla umístěna v budově jinojazyčné mateřské školy, která sídlila na Letné (na Kotěrově ulici) a Zálešné. Měsíční poplatek byl 25,- Kč, což byla příležitost pro každého, kdo přemýšlel o budoucnosti svého dítěte (Moravský zemský archiv v Brně, Státní okresní archiv Zlín, fond Baťa, a. s., Zlín, sign II/8 - výstřížková slu, inv. č. 205, Angličtina, frančtina a němčina 4 - 6 letým dětem, 1936, roč. XIX, č. 32).

Po válce se poměry ve Zlíně od základu změnily. Celý komplex závodů byl znárodněn na základě prezidentského dekretu dne 27. října 1945. V zemi rychle vzkvétal vliv komunistů, kteří chtěli odstranit vše, co připomínalo baťovský systém (Pokluda, 2009, s. 61). Jméno firmy Baťa a. s. muselo zmizet, a společně s ním i název města Zlína. Od roku 1949 nesla firma název Svit a město se nazývalo Gottwaldov (Pokluda, 2013, s. 104).

1.4 Shrnutí

Firma Baťa patřila k významným podnikům meziválečného Československa a svým vedením umožnila rozsáhlou výstavbu Zlína. Zásadní vliv však měla i na zlínské školství. Předškolní vzdělávání ve Zlíně roku 1918 bylo tvořeno pouze jednou závodní mateřskou školou, do které docházelo 40 dětí, a pracovala zde pouze jedna učitelka. V letech 1939 – 1940 vzrostl počet mateřských škol, které byly určeny pro děti od 4 do 6 let na 11 MŠ, do 18 tříd docházelo 645 dětí. Mateřské školy byly situovány tak, aby v jejich blízkosti mohla být zbudována dětská hřiště. Firma Baťa při vytváření koncepcí plánů vybavení škol věnovala velkou pozornost výběru hraček v mateřských školách. Vedení baťových závodů velmi prosazovalo a podporovalo výuku cizích jazyků, proto byla stejně tak prosazována výuka cizích jazyků v mateřských školách. Znalost německého jazyka byla podmínkou většiny zaměstnání, a proto byla roku 1933 zřízena německá mateřská škola, kde se děti seznamovaly

valy s cizím jazykem formou her. Jelikož německá mateřská škola dosáhla kladných výsledků, rozšířil baťův podnik nabídku jinojazyčného vzdělávání o anglickou a francouzskou mateřskou školu.

V letech 1939 - 1945 došlo v důsledku německé okupace k zastavení vývoje českých a slovenských mateřských škol. Naprostá většina byla zrušena v pohraničních oblastech i ve vnitrozemí. Až po druhé světové válce se začaly vyvíjet instituce pro předškolní děti a mateřská škola se stala nenahraditelnou součástí československého školství (Šmelová, 2008). Znárodnění v roce 1945 mělo na podnik Baťa negativní vliv. Chod podniku byl zpolitizován a do vedoucích funkcí se dostali komunisté, kteří národní podnik ovládali. Tyto změny měly značný vliv na plynulý chod a výuku v mateřských školách.

2 VZNIK A VÝVOJ VYBRANÝCH MATEŘSKÝCH ŠKOL VE ZLÍNĚ

Obyvatelstvo bylo od roku 1948 zavražďováno politickými čistkami spojenecké armády, která kontrolovala každou anomálii od určené stranické linie. Existenční problémy země vedly k přerušení styku se zahraničím a uzavřením se do vlastní izolace. Odbor školství byl ještě hlouběji ideologicky spoután a začal výrazně zaostávat, jelikož nebyl ovlivňován kulturně světovými trendy a obohacován vědeckými poznatky. Až po tzv. sametové revoluci v listopadu 1989 byla obnovena síť mateřských škol. Předškolní výchova byla integrována nejen v cílech, obsazích a organizaci ale i zpřístupněna bezplatně jako služba pracujícím ženám (Rýdl a Šmelová, 2015).

Pro úplnost práce bylo provedeno shrnutí, které obsahuje nejzajímavější informace, které se nám k jednotlivým mateřským školám podařilo najít. Pro vznik a vývoj vybraných mateřských škol, byly jako hlavní zdroje využity kroniky mateřských škol, které byly psány od založení až po současnost. Mateřské školy měly povinnost ze začátku tyto kroniky vést, ale v pozdějších letech bylo obtížné získat hodnotné informace o fungování a rozvoji mateřských škol, jelikož začaly převládat fotografie nad slovy.

2.1 Mateřská škola Gottwaldov – Malenovice, Švermova 91 (1945-1986)

Kronika mateřské školy Gottwaldov – Švermova 91 jako jediná mapuje ucelený zdroj života mateřské školy. Přestože jsou zápisy psány podle ideologického měřítka dané doby, v některých záznamech měli autoři nečitelné písmo, proto nebylo možné zmapovat úplnou historii mateřské školy.

Mateřská škola se nacházela v budově bývalého kláštera v podhradí malenovického hradu. V roce 1872 přijely do Malenovic milosrdné sestry Svatého kříže a otevřely dětskou opatrovnu a industriální školu. Sestry začaly svou činnost ošetrovatelskou péčí o nemocné a opatrováním dětí v mateřské školce.

V roce 1945 byla mateřská škola přeměněna na veřejnou s jedním oddělením bez celodenní péče. Od 1. září 1952 se změnila mateřská škola na celodenní provoz se stravováním. Školní rok 1955 byl zahájen s 50 dětmi v nově vymalovaných školních místnostech.

„Ve druhém pololetí školního roku 1971-1972 zavedla naše mateřská škola v Malenovicích na Švermově ulici přípravné oddělení pro děti, které půjdou po prázdninách do 1. třídy

ZDŠ a nenavštěvují mateřskou školu. Chodily tam většinou děti nezaměstnaných matek (čtyř-pětičlenná rodina. Účelem přípravného oddělení bylo připravit děti pro vstup do školy, vyrovnat rozdíly mezi dětmi z mateřské školy a z rodinného prostředí, zařadit děti do kolektivu. Učitelky pracovaly s dětmi dvakrát týdně po dvou hodinách. Kromě rozumové výchovy a rozcvičky poznávaly děti základy hudební, tělesné a výtvarné výchovy. Kázeň při povinných zaměstnáních byla vzorná, děti s velkou pozorností a zájmem sledovaly všechno nové, pro ně dosud neznámé, navazovaly kontakty, poznávaly se a zkoušely si, jak to bude ve škole vypadat“ (Moravský zemský archiv v Brně, Státní okresní archiv Zlín, fond MŠ Gottwaldov, Švermova 91 č. př.).

Školní rok 1973 - 1974 byl zahájen dne 3. září 1973. V mateřské škole bylo zapsáno 57 dětí, z toho 30 chlapců a 27 děvčat. V tomtéž roce oslavovala mateřská škola 30. výročí svého vzniku. „*Za třicet let trvání této školy byla na ní provedena celá řada úprav a před čtyřmi roky zavedeno i ústřední topení., což si všechno vyžádalo značných finančních nákladů“ (Moravský zemský archiv v Brně, Státní okresní archiv Zlín, fond MŠ Gottwaldov, Švermova 91 č. př.).*

V roce 1975 bylo hlavním pedagogickým úkolem v ročním plánu zkvalitnění procesu komunistické výchovy a prohlubování všestranného harmonického rozvoje osobnosti dítěte a jeho plynulý přechod do základní školy. Mateřská škola byla navržena k 1. září 1986 k uzavření pro špatný technický stav. Činnost mateřské školy byla ukončena v roce 1986.

2.2 Mateřská škola Zlín - Jaroslavice (1929 – 1995)

Pohorská vesnická obec Jaroslavice se nachází pouhé tři kilometry od města Zlína. Jaroslavice až do roku 1929 neměly vlastní školu. Samostatnou kapitolu v dějinách místní školy tvoří mateřská škola, která byla založena v roce 1940 a umístěna v prostorách jedné třídy školy. V roce 1975 byla vesnická malotřídní základní škola zrušena. Během roku 1976 proběhla v přízemí školy, kde byla umístěna mateřská škola, rekonstrukce. Mateřská škola byla přebudována a rozšířena. Děti měly k dispozici přízemí budovy s velkou hernou, třídou, sociálním zařízením, šatnou a školní zahradou. Během let se kapacita mateřské školy zvýšila na 30 míst. Mateřská škola ve Zlíně – Jaroslavicích přešla v roce 1993 pod správu ředitelství mateřské školy Zlín – Morýsovy domy. V budově bývalé jaroslavicke školy byla mateřská škola v provozu ještě dva roky pod vedením jedné učitelky. Činnost mateřské školy byla ukončena v roce 1995 (Pala, 2009).

V současné době slouží prostory bývalé mateřské školy rodinnému klubu Na Pasece – lesní mateřské škole. Prostory bývalé školy byly zrekonstruovány a v roce 2006 byla upravena plocha kolem bývalé školy na dětské hřiště.

Obr. 1 Škola Jaroslavice, 1929 (Jaroslavice, 2009)

2.3 Závodní mateřská škola Gottwaldov – Pršténé 91

Potřeba míst pro umístění dětí do mateřských škol stále narůstala, proto předal MěNV Gottwaldov dnem 1. dubna 1978 k užívání n. p. Svit nevyužitelný objekt původní základní školy z roku 1933 na nábřeží u mostu v Pršténém. Pro realizaci rekonstrukce se předpokládalo umístění dětí zaměstnaných žen z těchto organizací a podniků: Svit n.p. Gottwaldov osmdesát dětí, Pors Gottwaldov devět dětí, Jihomoravské pekárny, n. p. Gottwaldov 8 dětí, Lacrum, n. p. Gottwaldov 7 dětí, Barumprojekt Gottwaldov 8 dětí a Jihomoravský průmysl masný Gottwaldov 8 dětí.

Provoz mateřské školy byl zahájen 1. září 1979. Celková kapacita zrekonstruované mateřské školy byla 120 míst a měla čtyři oddělení pro 20 dětí ve dvou podlažích. V dalších podlažích byla umístěna kuchyně, tělocvična a kanceláře. Vnitřní vybavení školy, bylo řešeno tak, aby uspokojilo požadavky na provoz v jednotlivých místnostech. Pro vedení mateřské školy bylo obsazeno celkem 15 pracovníků, z toho 14 žen. Potřeba pracovníků byla kryta z vlastních zdrojů podniku, ředitelka a učitelky mateřské školy byly zajišťovány odborem školství (Souhrnná technická zpráva Mateřské školy Gottwaldov – Pršténé).

Potřeba míst pro umístění dětí do mateřských škol stále narůstala. Z toho důvodu požádal n. p. Svit o rekonstrukci rodinného domu, který se nacházel v bezprostřední blízkosti již

upravené mateřské školy (bývalé ZDŠ). Účelem rekonstrukce bývalého rodinného domu bylo rozšíření stávající čtyřtřídní MŠ o další oddělení. Zřízení nového oddělení bylo ekonomicky výhodné a po všech stránkách navazovalo na stávající mateřskou školu, se kterou tvořil jeden celek. *„Zhruba jedna polovina mladých matek našeho podniku má dvě děti ve stáří od 2,5 do 6 let. Výstavbou nového oddělení MŠ pro 25 dětí od 2,5 roku umožníme těmto matkám umístění dvou dětí z jedné rodiny do jednoho společného objektu“* (Projektový úkol Mateřská škola pro 30 dětí, 1980).

Součástí rekonstrukce bylo vybudování tří pískovišť, brouzdaliště, sprch, chodníků a oplocení okolo areálu MŠ.

Obr. 2 Budovy škol v Prštém, 1937 (*Z minulosti Prštného*, 2017)

2.4 Mateřská škola Zlín – Kudlov, Na Vrchovici 21

Budova místní obecné školy byla vybudována v roce 1896. Další stavební oprava proběhla v roce 1912. Roku 1929 byla budova školy přestavěna podle plánů F. L. Gahury. Následující rok byla na pozemku školy pořízena studna. V průběhu dalších let, se budova školy měnila. Vliv na její vzhled a stav měly ekonomické a společenské situace. Financování školy podporovaly Baťovy závody *„Bud' vzdán tímto fy Baťa srdečný dik“*, píše se v kronice. Působila zde obecná a později i základní škola. Provoz mateřské školy při obecní škole byl zahájen od roku 1936. Od roku 1978 sídlí v budově pouze mateřská škola. Prvotní dvojtřídní mateřská škola byla od roku 1990 zřizována jako jednotřídní. Další třída byla znovu otevřena až v roce 2006. V současné době má mateřská škola celkovou kapacitu 45

dětí. Součástí mateřské školy je i prostorná tělocvična (Mateřská škola Zlín - Kudlov, 2018).

2.5 Mateřská škola Zlín, Milíčova 867, příspěvková organizace

Mateřská škola byla dostavěna v září roku 1963. Byla budována Pozemními stavbami a současně i brigádami rodičů, kteří žádali o umístění dětí v této mateřské škole. Bylo zde odpracováno přibližně 7000 brigádnických hodin. Z velké části byly peníze za vykonanou práci rodiči, věnovány jeslím a mateřské škole na potřebné vybavení hračkami a pomůckami. Budova byla dokončena a předána k 31. září 1963. Slavnostní otevření a oficiální předání budovy se uskutečnilo 1. října 1963 za účasti pozvaných veřejných pracovníků a pracovníků mateřské školy. Děti byly rozděleny do čtyř tříd a do každé třídy bylo zapsáno 32 dětí. Součástí každé třídy byla herna, která sloužila současně jako lehárna. V souvislosti se založením mateřské školy, byl v roce 1965 vypracován projekt na vybudování školní zahrady. Rodiče se v rámci akce „Z“ (dobrovolné, neplacené pracovní činnosti obyvatel) projektu ujali a pracovali téměř každý den. Následující rok byl projekt dokončen a byly zhotoveny průlezky, kolotoče, houpačky a dětské brouzdaliště.

Během podzimu 1968 byly vysázeny okrasné stromy a keře na školní zahradě. Na jedné polovině školní zahrady bylo vybudováno nové hřiště. Vedení školy získalo značnou pomoc rodičů při těchto úpravách a velmi dobře zajistilo organizaci práce a materiál. Rodiče odpracovali v tomto období na zvelebení školy přes 1000 brigádnických hodin.

Od roku 1977 se zařízení řídilo programem výchovné péče pro jesle a mateřské školy. Úkoly byly plněny podle měsíčních plánů v jednotlivých složkách výchovné práce na základě tematických celků předem naplánovaných v jednotlivých třídách.

Školní rok 1980 byl zahájen se 120 dětmi v nově vymalované a zrekonstruované škole. Z důvodu generální opravy byla v roce 1982 přestěhována do provizorních prostor 11. ZŠ. Po mnoha překážkách byla budova zkolaudována a provoz v rekonstruovaném objektu zahájen v roce 1985. Mateřská škola se během školních let účastnila kulturně společenských a výchovných akcí.

Pro rodiče byl rok 1993 prvním, kdy se podle vyhlášky č. 190/1993 Sb., začalo platit školné. Kvůli vysokému průměru docházky dětí, byla v roce 1994 uzavřena budova jeslí a mateřská škola se rozšířila o další dvě třídy. Vzniklo 6 tříd – 4 třídy v původní budově a 2 v

nové budově. K původnímu počtu 4 tříd, se mateřská škola vrátila v roce 1999. Budova bývalých jeslí byla předělána na „Mateřské centrum“.

Hlavním pedagogickým cílem školního roku 2000 byla mravní výchova, která se uskutečňovala v celém rozsahu výchovného působení na dítě, a prolínala se všemi složkami výchovy. V každém měsíci školního roku bylo několik úkolů a akcí, které MŠ důsledně plnila. Během celého školního roku probíhaly výchovné kroužky: výuka anglického jazyka, zdravotní cvičení, taneční kroužek a výtvarný kroužek. Stejně jako v minulých letech děti absolvovaly dvakrát do roka plavecký výcvik. Od září 2002 začali pedagogičtí pracovníci pracovat podle nového Rámcového vzdělávacího programu pro předškolní vzdělávání. Zrušením mateřského centra v roce 2009, připadly prostory opět mateřské škole. Od měsíce září se otevřela nová 5. třída „Pastelky“. V září 2010 byla otevřena další, již šestá třída mateřské školy, v budově bývalého mateřského centra. *„Rodiče nás žádostmi přímo bombardovali. Loni jsme proto otevřeli jednu novou třídu a letos v září druhou. Navíc jsme v jednotlivých třídách rozšířili prostory. Kapacita školky nám tak najednou poskočila ze 110 míst na 158“* (Zlín, 2010).

Součástí rekonstrukce této mateřské školy bylo i vybudování zcela nového dětského hřiště nové generace, které bylo slavnostně otevřeno 31. srpna 2012. *„Na dětském hřišti se nachází celá řada atrakcí, například skluzavky, pískoviště nebo lezecké prvky. Životnost tohoto hřiště je 15 až 20 let, pryžové výrobky z programu 3D a také i dopadové plochy jsou plně recyklovatelné“* (Zlín, 2012).

V říjnu 2013 se konala u příležitosti padesáti let mateřské školy „Zahradní slavnost“ a otevření nového hřiště. Zábavný program zajistilo Rádio Zlín ve spolupráci s taneční školou. Na slavnostní akci byli pozváni významní hosté z Magistrátu města Zlína, z České školní inspekce, Krajského úřadu Zlín, rodiče a příznivci mateřské školy. V průběhu školního roku byla vybudována nová příjezdová cesta, nové chodníky a bezbariérové vstupy k přednímu a zadnímu vchodu do mateřské školy.

V průběhu letních prázdnin v roce 2016, proběhla v celé mateřské škole velká rekonstrukce elektrického vedení a následné vymalování. *„Téměř 30 miliónu proinvestuje Zlín během prázdninových modernizací školských zařízení. Hned dva projekty se realizují v mateřské škole na ulici Milíčova v Malenovicích. Rekonstruuje a zatepluje se zde střecha a dochází také k výměně elektroinstalace. Za vše dohromady město zaplatí 2,1 milionu korun“* (Zlín, 2016).

Od školního roku 2016 – 2017 začaly docházet do mateřské školy děti, které ještě nedovršily tři let.

2.6 Mateřská škola Lípa, okres Zlín, příspěvková organizace

Mateřská škola Lípa sídlí uprostřed obce Lípa, která se nachází v chráněné oblasti Vizovických vrchů. Vzdělávání dětí bylo zahájeno v roce 1892 v historické budově dřívější školy.

V roce 1930 byla škola zrekonstruována, provedena nová fasáda, nátěry oken a dveří, přistavena a zařízena další třída. Roku 1931 se škola stala trojtřídní, od roku 1936 čtyřtřídní. Školní rok 1940/1941 byl zahájen s cca 140 dětmi. Ve školním roce 1967 proběhla komplexní oprava školy s další přístavbou a novou fasádou. Kvůli nedostatku žáků bylo v roce 1974 vyučování ukončeno. Po rekonstrukci budovy pro mateřskou školu byl vždy o prázdninách umístěn tzv. Žňový útulek pro předškolní děti.

Rok 1975 se stal významným mezníkem ve výchově dětí předškolního věku v Lípě. Po mnoha překážkách byla 1. září 1975 otevřena mateřská škola s kapacitou 40 míst ve dvou odděleních. Slavnostního zahájení se kromě rodičů dětí, občanů Lípy, pracovníků MNV zúčastnily také vedoucí odboru školství. V průběhu roku proběhla v celé mateřské škole velká rekonstrukce – ústřední topení, kotelna, kuchyně, sociální zařízení a třídy. Během dalších pěti let byla upravena zahrada, oplocení, natřena okna a nová plechová střecha. Dne 29. dubna 1982, byla předána mateřská škola do správy Jednotného zemědělského družstva Podřevnicko v Želechovicích. V tomto školním roce byly přijímány především děti zaměstnanců JZD, děti z Lípy, Želechovic, Lužkovic, Klečůvky a Vizovic. Hlavním pedagogickým cílem byla především modernizace výchovného procesu, s cílem formovat všeobecně vzdělanou a harmonicky rozvinutou osobnost připravenou, na život a práci v socialistické společnosti. Zvýšený zájem byl věnován jazykové výchově a přípravě dětí pro vstup do základní školy. Děti byly vedeny k cílevědomé práci, ke správnému chování k sobě i k dospělým.

Ve školním roce 1989 – 1990 nastaly změny v pedagogické práci škol a školských zařízeních. Zastupitelstvo obce vynaložilo i po roce 1989 velké náklady na další rekonstrukci budovy a zahrady.

Od roku 1991 došlo v mateřské škole ke změnám v charakteristice tříd. Vznikla třída pro děti s lehkými vadami řeči. Druhá třída se stala třídou smíšenou, kde byly zařazeny děti od

tří do šesti let. Specifika práce v jednotlivých třídách se projevila i v pedagogických úkolech. V logopedické třídě se systematicky prohlubovala jazyková výchova s integrací do všech činností dne se zaměřením na logopedickou nápravu řeči. Důležitým plánem tohoto roku, bylo vytvoření dostatečného prostoru a podmínek pro hru dětí, čemuž odpovídaly rozsáhlé úpravy interiéru škol zejména tříd. Byly opatřeny nejnútnejší stroje do kuchyně a zavedena voda z veřejného vodovodu, zrekonstruovány všechny třídy a vybaveny novým nábytkem. Nově vybudovaná zahrada s dřevěnými konstrukcemi, ohništěm a hřištěm byla otevřena v roce 1993 a podle provozního řádu slouží nejen mateřské škole, ale také široké veřejnosti.

Další rekonstrukce budovy byla zahájena v roce 1994. Místnosti skladů byly opraveny a využity pro potřeby obecního úřadu, který se sem přemístil. Byla renovována kuchyně a v celé budově vyměněna okna. Řemeslné práce pokračovaly v roce 1998 výměnou střešní krytiny a rekonstrukcí střešní vazby.

V roce 1999 byla zkolaudována budova mateřské školy a obecního úřadu s novými architektonickými vstupy. Od 1. ledna 2003 je mateřská škola samostatným právním subjektem a zřizovatelem je Obec Lípa. Mateřská škola je dvoutrídni s celkovou kapacitou 45 dětí (Kronika mateřské školy Lípa)

2.7 Mateřská škola Zlín, Sokolská 3961

Mateřská škola Sokolská byla založena roku 1959 v okrajové části města Zlína. Sídlí v nebytových prostorách čtyřpatrového domu na rozsáhlém sídlišti s vysokým počtem obyvatel. Součástí budovy je prostorově menší školní zahrada.

Školní rok 1979 byl zahájen za plného obsazení. Počet přijatých dětí byl 124. Ve všech třídách se od roku 1979 – 1989 pracovalo podle Programu výchovné práce pro jesle a mateřské školy. Hlavní úkoly školy vycházely ze závěrů XVI. sjezdu KSČ. Ve výchově byla cíleně využívána významná výročí a události, byly rozvíjeny a prohlubovány všechny složky komunistické výchovy a výchovy k proletářskému internacionalismu a socialistickému vlastenectví.

Každoročně navštěvovala mateřskou školu dětská lékařka, která prováděla během roku několik návštěv. Všechny děti byly vyšetřeny a byla u nich provedena celková zdravotní prohlídka. Podle potřeby byli rodiče dětí zváni k prohlídkám v lékařské ordinaci. Členská schůze SRPŠ si každoročně na začátku školního roku odhlasovala příspěvek ve výši 5 Kč

za dítě. Z této částky byly financovány akce školy. Pravidelně jednou ročně se děti účastnily filmového představení v kině „Družba“, filmového festivalu a divadelních představení. Závěrem každého roku proběhlo slavnostní rozloučení s dětmi, za účasti rodičů, kteří shlédli krátké pásmo písní a valašských tanců.

Rok 2003 byl poznamenán legislativním přechodem mateřské školy do právního subjektu. Nové metody práce učitelek, všestranné zaměření školy a širší kontakt rodičů se školou měly kladný vliv na chod mateřské školy. V tomto období byl také zaznamenán generační pokles porodnosti a změna sociálních podmínek ve společnosti. Ve zlínských školách poklesly počty zapsaných dětí. Vzhledem k hospodárnosti provozu mateřské školy byly rušeny třídy někdy i celé školy. Také v mateřské škole Sokolská byl původní dlouholetý počet tříd snížen na tři třídy. Učitelky odcházely na jiná pracoviště a byly snižovány úvazky. Učitelky se snažily zvýšenou aktivitou zviditelnit kvalitu mateřské školy. Dětem byly nabídnuty možnosti účastnit se saunování, plavání, školy stolního tenisu. Soubor Holuběnka dělal často radost nejen obyvatelům domova důchodců, ale i pracovníkům školského úřadu.

Vzhledem k četným žádostem rodičů o umístění dětí do mateřské školy byla navýšena kapacita školy a školní jídelny na 110 dětí. Byla znovu otevřena 4. třída. V roce 2009 oslavila mateřská škola 50. výročí od založení mateřské školy. V roce 2011 byl za dotační podpory zahájen projekt „Veselá zahrada“. Na školní zahradě byly instalovány nové hrací prvky, vytvořen koutek pro drobné pěstování zeleniny a bylin a amfiteátr pro drobné zábavné akce (Kronika mateřské školy Sokolská).

2.8 Mateřská škola Zlín, tř. Svobody, příspěvková organizace

Mateřská škola tř. Svobody byla slavnostně otevřena 17. dubna 1966. V následujícím roce dokončily Pozemní stavby Zlín oplocení školní zahrady. Součástí zahrady byla čtyři malá hřiště s pískovišti. Ke každému hřišti vedl betonový chodník, díky kterému mohly děti běhat z jednoho hřiště na druhé i za mokrého počasí. Podnik ZPS (Závody přesného strojírenství) daroval na školní zahradu průlezky, kolotoč a soupravy dřevěných houpaček.

V říjnu roku 1971 proběhly v mateřské škole prověrky pracovníků, které absolvovaly pohovory před komisí. Účelem těchto prověrek bylo ověření, jak se tyto pracovníce staví k politickému a společenskému dění.

Po zahájení školního roku 1973 zůstalo z důvodu velké obsazenosti mateřské školy třicet

děti neumístěných. Tento počet se oproti minulým rokům snížil. Rodiče byli nuceni hledat volná místa v mateřských školách ve městě.

Zřízení přípravného oddělení. „*Usnesení XIV. sjezdu KSČ ukládá, aby se zvýšilo procento dětí předškolního věku procházející kolektivním zařízením. Z nedostatku míst v MŠ to není možné. Hledají se proto nové cesty ke splnění tohoto úkolu. Jsou to přípravná oddělení. Protože v obvodě naší MŠ je těchto dětí moc, zřídili jsme v budově 11. ZDŠ přípravné oddělení. Děti, které nechodí do denní MŠ, sem dochází dvakrát týdně odpoledne*“ (Kronika Mateřské školy tř. Svobody, 1972 – 1973).

Výchovná práce byla v letech 1974 – 1975 ovlivněna oslavami 30. výročí osvobození naší vlasti Rudou armádou. Během roku 1982 nastaly změny v naplnění kapacity mateřské školy. Sousední mateřská škola (Miličova) byla zařazena do generální opravy. Dvanáct dětí z MŠ Miličova bylo přeřazeno do MŠ tř. Svobody. Zbytek dětí včetně zaměstnanců, byli přestěhováni do školní družiny na 11. ZŠ.

Při zahájení školního roku 1985 – 1986 nebyla plně naplněna kapacita MŠ. Na sídlišti ubývalo dětí. Mateřská škola Švermova ulice v Malenovicích byla navržena k 1. září 1986 k uzavření pro špatný technický stav. Do dvou MŠ v sídlišti I. a ZPS se denně dovážely autobusem děti ze sídliště Jižní Svahy, aby se naplnila kapacita. Z uzavřené mateřské školy Švermova byl převeden nábytek, lehátka, hračky a knihy pro děti.

Školní rok 1989 – 1990 byl zahájen jako jiné předcházející roky. Opět nebyla plně naplněna kapacita školy. V listopadu 1989 došlo k velkým změnám v životě mateřské školy. Z důvodu prasklého potrubí byl odstaven přívod teplé vody. MěNV odbor školství rozhodl, že k 1. prosinci 1989 budou jesle i mateřská škola uzavřeny a povede se generální oprava budovy. Jesle se k tomuto datu uzavřely, ale děti z mateřské školy nebylo kam umístit, proto se namontovaly bojlerky na teplou vodu a mateřská škola jela provizorně s minimálním množstvím teplé vody. Provoz mateřské školy byl ukončen dne 13. července 1990. Děti byly přeřazeny do MŠ ZPS Malenovice. Učitelky byly přeloženy na jiné MŠ v okrese.

Po 17. listopadu 1989 – po revoluci nastaly další převratné změny. Se změnou politiky se změnil i styl práce školy. Také ve výchovné práci byly velké změny. Učitelky požadovaly úpravu pracovních plánů, zrušení druhého zaměstnání, snížení počtu dětí ve třídě na 25, změnu programu na volnější režim ve prospěch dětí. Hlavní změny v práci nastaly od nového školního roku (Kronika mateřské školy tř. Svobody).

Obr. 3 Mateřská škola tř. Svobody, 1966 (*Kronika MŠ tř. Svobody*)

2.9 Mateřská škola Velký Ořechov

Mateřská škola ve Velkém Ořechově byla zřízena v roce 1949 na žádost MNV. Umístěna byla v národní škole a v té době navštěvovalo třídu dvacet dětí. Se vzrůstající docházkou byla otevřena další třída při celkovém počtu 42 dětí. V roce 1956 byla MŠ osamostatněna a docházka dětí se značně zvýšila.

Práci školy ovlivňovaly v roce 1978 významné celostátní události: 30. výročí Vítězného února, 30. výročí založení PO, 35. výročí uzavření smlouvy o přátelství, vzájemné pomoci a poválečné spolupráci mezi ČSR a SSSR. Důležitým výročím bylo i 30 let od přejmenování města Zlína na Gottwaldov.

V roce 1989 proběhly převratné změny, které se odrážely v práci mateřské školy. Byl to rok označený hledáním správné cesty ve výchovné práci s dětmi. Režim dne zůstal jako v minulých letech, nicméně s možností variability, o které si rozhodovala každá učitelka sama. Preferované byly hry a činnosti dle volby dětí.

V roce 2009 byla provedena a využitím dotačního plánu Programu rozvoje venkova Zlínského kraje výměna oken a dveří. Po náročném úklidu došlo v prostorách k havárii potrubí a následkem toho bylo vyplavení celého druhého patra MŠ. Byly kompletně vyměněny podlahy v obou třídách a vyměněn nábytek.

V roce 2015 byla kapacita mateřské školy plně obsazena. Do tříd docházelo 76 dětí (*Kronika mateřské školy Velký Ořechov*).

2.10 Shrnutí vzniku a vývoje mateřských škol

Většina vybraných mateřských škol patří mezi typické mateřské školy ve Zlíně vybudované v 50. až 70. letech. Rozsáhlé rekonstrukce, díky kterým se mateřské školy staly moderní a pro děti vkusně vybavené, musely projít jak budovy, tak vnitřní a venkovní prostory. Od svého založení se v mateřských školách vystřídalo několik pedagogických pracovníků, kteří odešli do jiných mateřských škol, odcházeli na mateřskou dovolenou nebo došli důchodového věku. Tyto změny však neměly vliv na plynulý chod a výuku v mateřských školách.

V průběhu let docházelo k ukončování činnosti závodních mateřských škol z důvodu uzavření podniků, díky kterým mohla tato zařízení fungovat. Zásadou modernizace a vhodného umístění si většina mateřských škol udržovala svou konkurenceschopnost od vzniku až po současnost.

Do dějin mateřských škol se zapsaly významné akce a události, které ovlivňovaly chod v daném období. Příkladem může být rok 1989, kdy se mateřské školy vymanily z politického tlaku komunistické doby a mohly se soustředit na výchovu, vzdělávání a potřeby dětí, nikoli na politické ideály. Díky tomu mohly začít uskutečňovat vlastní projekty a rozvíjet se vlastním způsobem.

3 AKTUÁLNÍ SITUACE VE ZLÍNĚ

Krajské město Zlín a s ním bezprostředně související město Otrokovice, tvoří spolu s dalšími devíti obcemi přirozené zázemí města. V rámci České republiky představuje významné univerzitní, kulturní, průmyslové a obchodní centrum. Se svými 75 000 obyvateli je přirozeným centrem Zlínského kraje, okresním městem a správní obcí správního obvodu obce s rozšířenou působností Zlín. Současně je město Zlín eminentním centrem služeb a vzdělávání v rámci Zlínského kraje.

3.1 Předškolní vzdělávání

V České republice je předškolní vzdělávání zajišťováno mateřskými školami zapsanými v rejstříku škol. Je součástí vzdělávacího systému České republiky a výchozím stupněm celoživotního vzdělávání. Představuje počáteční stupeň veřejného vzdělávání organizovaného a vedeného pokyny a požadavky MŠMT. Většinu mateřských škol ve Zlínském kraji zřizují obce jako své příspěvkové organizace. Mateřské školy, jako právnické osoby, jsou zřizovány kraji, obcemi, ministerstvem, registrovanou církví a náboženskou společností nebo jinou právnickou a fyzickou osobou.

Předškolní vzdělávání v mateřských školách, které jsou zapsány v rejstříku škol, je určeno dětem zpravidla od 3 do 6 let, nejdříve však pro děti od 2 let. Od počátku školního roku, který následuje po dni, kdy dítě dosáhne pátého roku věku, do zahájení povinné školní docházky dítěte, je předškolní vzdělávání povinné, není-li dále stanoveno jinak (§34 odst. 1, školského zákona, 2017).

Cílem předškolního vzdělávání, dle školského zákona, je podporovat rozvoj osobnosti dítěte předškolního věku, podílet se na jeho citovém, rozumovém a tělesném rozvoji a na osvojení základních pravidel chování, základních životních hodnot a mezilidských vztahů. Předškolní vzdělávání napomáhá vyrovnávat nerovnoměrnosti vývoje dětí před vstupem do základního vzdělávání a poskytuje speciálně pedagogickou péči dětem se speciálními vzdělávacími potřebami (§33, školského zákona, 2017).

3.2 Předškolní zařízení ve Zlíně

Síť mateřských škol je podle Rejstříku škol a školských zařízení Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy ve městě Zlín reprezentována celkem 30 zařízeními, přičemž celkem 22 z nich je příspěvkovými organizacemi. Jisté mateřské školy mohou mít odloučené pracoviště výchovy a vzdělávání (MŠMT, rejstřík škol a školských zařízení, ©2017).

3.3 Kapacita mateřských škol

Nynější kapacita míst v mateřských školách je celkem uspokojivá. Statutární město Zlín každoročně reaguje na demografický vývoj a transformace v legislativě a zvyšuje počet tříd v mateřských školách. Děti, které nenastupují do základních škol, když k tomu není zjevný důvod, zbytečně naplňují kapacity potřebné pro předškolní výchovu. Statutární město Zlín mělo v letech 2001/2002 76 tříd mateřských škol, které navštěvovalo 1812 dětí. Ve školním roce 2013/2014 mělo město již 87 tříd, v nichž se vzdělávalo 2319 dětí, tedy o 507 dětí více. A to i přesto, že se osamostatnila obec Želechovice nad Dřevnicí, se svými dvěma třídami v mateřské škole, kterou navštěvovalo 55 dětí (Magistrát města Zlína, ©2014).

Novelizace zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů, a vyhlášky č. 14/2005 Sb., o předškolním vzdělávání, ve znění pozdějších předpisů, přinesla několik podstatných změn týkajících se předškolního vzdělávání. Obec je v souladu s § 179 odst. 2 školského zákona povinna zajistit podmínky pro předškolní vzdělávání přednostně přijímaných dětí.

Nárok na přednostní přijetí mají:

- od 1. září 2017 děti, které před začátkem školního roku dosáhnou nejméně čtvrtého roku věku (§ 34 odst. 3 školského zákona – znění účinné od 1. září 2017) uplatněné při zápise v termínu 2. – 16. května 2017;
- od 1. září 2018 děti, které před začátkem školního roku dosáhnou nejméně třetího roku věku (§ 34 odst. 3 školského zákona – znění účinné od 1. září 2018) uplatněné při zápise v termínu 2. – 16. května 2018;

- od 1. září 2020 děti, které před začátkem školního roku dosáhnou druhého roku věku (§ 34 odst. 3 školského zákona – znění účinné od 1. září 2020) uplatněné při zápise v termínu 2. – 16. května 2020.

Za účelem přijetí těchto dětí obec v souladu s § 179 odst. 2 školského zákona zřídí mateřskou školu, nebo zajistí předškolní vzdělávání v mateřské škole zřizované jinou obcí nebo svazkem obcí. Pokud by mateřská škola využila maximální možnosti výjimky z nejvyššího počtu dětí (§ 23 odst. 5 školského zákona) a ukončením individuálního vzdělávání přibude další dítě k denní docházce, zajistí pro takové dítě místo v jiné mateřské škole obec v souladu s § 179 odst. 2 (MŠMT, ©2017).

3.3.1 Přehled mateřských škol zřizovaných statutárním městem Zlín

Mateřská škola Zlín	<ul style="list-style-type: none">• Budovatelská 4819, příspěvková organizace• Ředitelka: Mgr. Hana Vařáková
Mateřská škola Zlín	<ul style="list-style-type: none">• Družstevní 4514, příspěvková organizace• Ředitelka: Mgr. Miriam Geryková
Mateřská škola Zlín	<ul style="list-style-type: none">• Osvoboditelů 3778, příspěvková organizace• Ředitelka: Mgr. Hana Kadlčáková
Mateřská škola Zlín	<ul style="list-style-type: none">• Česká 4790, příspěvková organizace• Ředitelka: Jitka Gottfriedová
Mateřská škola Zlín	<ul style="list-style-type: none">• Potoky 4224, příspěvková organizace• Ředitelka: Bc. Lenka Neubauerová
Mateřská škola Zlín	<ul style="list-style-type: none">• Luční 4588, příspěvková organizace• Ředitelka: Mgr. Irena Dufková
Mateřská škola Zlín	<ul style="list-style-type: none">• Dětská 4698, příspěvková organizace• Ředitelka: Mgr. Ivana Scharfová
Mateřská škola Zlín	<ul style="list-style-type: none">• Slovenská 3660, příspěvková organizace• Ředitelka: Drahomíra Ryšavá

Mateřská škola Zlín	<ul style="list-style-type: none"> • Slovenská 1808, příspěvková organizace • Odloučené pracoviště: Podhoří - Sv. Čecha 516 • Ředitelka: Mgr. Jana Moučková
Mateřská škola Zlín	<ul style="list-style-type: none"> • Miličova 867, příspěvková organizace • Ředitelka: Mgr. Marta Ševčíková
Mateřská škola Zlín	<ul style="list-style-type: none"> • Štefánikova 2222, příspěvková organizace • Ředitelka: Věra Králíková
Mateřská škola Zlín	<ul style="list-style-type: none"> • Tř. Svobody 835, příspěvková organizace • Odloučené pracoviště: Prostřední 3488, Zlín • Ředitelka: Mgr. et. bc. Lucie Dudová
Mateřská škola Zlín	<ul style="list-style-type: none"> • Tř. Tomáše bati 1285, příspěvková organizace • Odloučené pracoviště: Prostřední 3488, Zlín • Ředitelka: Radka Šindelková
Mateřská škola Zlín	<ul style="list-style-type: none"> • U dřevnice 206, příspěvková organizace • Odloučené pracoviště: Za školou 570, Zlín - Prštné • Odloučené pracoviště: Nad ovčírnou 159/12, Zlín • Ředitelka: PhDr. Ivana Vymětalová
Mateřská škola Zlín	<ul style="list-style-type: none"> • Sokolská 3961, příspěvková organizace • Ředitelka: Bc. Ivana Jančová
Mateřská škola Zlín	<ul style="list-style-type: none"> • Návesní 64, příspěvková organizace • Ředitelka: Mgr. Jaroslava Kvasničková
Mateřská škola Zlín	<ul style="list-style-type: none"> • M. Knesla 4056, příspěvková organizace • Ředitelka: Mgr. Marie Hřibová
Mateřská škola Zlín - Kudlov	<ul style="list-style-type: none"> • Na vrchovici 21, příspěvková organizace • Ředitelka: Bc. Jarmila Řezníčková
Mateřská škola Zlín	<ul style="list-style-type: none"> • Slinová 4225, příspěvková organizace • Odloučené pracoviště: Základní škola M. Alše 558 • Ředitelka: Marie Maulová

Mateřská škola Zlín	<ul style="list-style-type: none"> • Lázeňská 412, příspěvková organizace • Ředitelka: Olga Leicmanová
Mateřská škola Zlín	<ul style="list-style-type: none"> • Kůty 1963, příspěvková organizace • Ředitelka: Mgr. Zdeňka Polášková
Mateřská škola Zlín	<ul style="list-style-type: none"> • Mariánské náměstí 141, příspěvková organizace • Ředitelka: Růžena Konečná

Tabulka 1 - Přehled mateřských škol zřizovaných statutárním městem Zlín

3.4 Mateřské školy zřizované Zlínským krajem

Zlínský kraj zřizuje jednu mateřskou školu se sídlem ve statutárním městě Zlíně, která je součástí instituce Dětský domov, Mateřská škola, Základní škola a Praktická škola Zlín, a je jedinou mateřskou školou pro děti se speciálními vzdělávacími potřebami ve Zlíně a okolí. Mateřská škola se nachází jako detašované pracoviště v městské čtvrti Letná ve Zlíně na ulici Mostní. Do mateřské školy jsou děti přijímány na základě doporučení školského poradenského zařízení. Prostory mateřské školy jsou upraveny tak, aby splňovaly podmínky zrakově postižených dětí. Mateřská škola má dvě třídy, kapacita objektu je 24 dětí. Třídy a prostory mateřské školy disponují speciálními pomůckami a přístroji, které jsou každodenně využívány k reedukaci a kompenzaci zrakových vad dětí a pro individuální práci s dětmi se zrakovým a mentálním postižením. Podstatnou náplní práce je připravovat zrakově postižené děti na vstup do základní školy, ve spojení s jejich výchovou a začleněním do běžného života. Výchovně vzdělávací činnosti probíhají ve dvou třídách. Děti jsou do tříd rozděleny podle druhu postižení. Jedna třída je určena především dětem s různým typem a stupněm zrakového a kombinovaného postižení. Do druhé třídy jsou zařazovány děti s mentálním a kombinovaným postižením (Dětský domov, Mateřská škola, Základní a praktická škola Zlín, ©2017).

Z plánu vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy Zlínského kraje plyne, že v této oblasti bude v nejbližších letech, vzhledem k vysoké odborné náročnosti výuky těchto dětí, podporováno rozšiřování odborné kvalifikace pedagogických pracovníků. Pedagogičtí a odborní

pracovníci budou získávat potřebné znalosti v akreditovaných kurzech nabízejících metodické zvládnutí nových trendů ve vzdělávání a nových druhů terapií. Mateřská škola bude i v následujících letech spolupracovat s poradenskými zařízeními a rodiči dětí. I nadále bude věnována náležitá pozornost tomu, aby prostory mateřské školy byly vybaveny potřebnými speciálními pomůckami a přístroji. Uplatňován bude také individuální přístup ke každému dítěti jako jedinečné a neopakovatelné osobnosti (Magistrát města Zlína, ©2014 - 2020).

3.5 Mateřské školy zřizované jinými subjekty

Na území města Zlína v roce 2013 působilo 19 soukromých subjektů, které poskytovaly nějakou formu výchovy a předškolního vzdělávání. Jejich nárůst můžeme zaznamenat zejména v posledních 5 letech.

Na řešeném území města Zlína eviduje rejstřík škol a školských zařízení dále jednu církevní mateřskou školu, univerzitní mateřskou školu při UTB a mateřskou školu zaměřenou na předškolní vzdělávání zrakově postižených dětí. Další soukromá zařízení pro výchovu a vzdělávání dětí předškolního věku nemají statut mateřské školy. Tři soukromá zařízení však byla zařazena do rejstříku škol a školských zařízení. Tato zařízení musí dodržovat školní zákony a hygienické předpisy, dostávají dotace z Krajského úřadu Zlínského kraje a jsou dozorována Českou školní inspekcí.

Další soukromá zařízení (např. mini školky, centra, kluby a dětské skupiny), jsou zřízena podle zákona č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání (živnostenský zákon) a dle nařízení vlády č. 278/2008 Sb., o obsahových náplních jednotlivých živností – nejsou zařazena v rejstříku škol a školských zařízení, nepodléhají školským předpisům, nemusí splňovat např. odbornou kvalifikaci. Hodně zařízení tedy vůbec není zapsáno v rejstříku škol a školských zařízení, který vede krajský úřad. Soukromá zařízení nemusí splňovat tak náročné předpisy jako mateřské školy, které jsou v rejstříku zapsané. Platná legislativa nedává Odboru školství Magistrátu města Zlína vůči těmto zařízením žádné pravomoci, ani povinnosti. Město Zlín nepřispívá finančními prostředky na provoz soukromých mateřských škol. Tyto mateřské školy jsou zapsány v rejstříku škol a školských zařízení a část výdajů na jejich provoz hradí stát, který finance posílá krajskému úřadu, který je dále rozesílá jednotlivým soukromým mateřským školám a část platí rodiče. Pokud zařízení není zapsáno v rejstříku škol a školských zařízení, rodiče hradí potřebné náklady v plné výši.

Mimořádně jsou zařízení situována v budovách města Zlína na základě výpůjčky. Tato zařízení vznikla v době, kdy ještě nebylo tolik dětí, které by chtěly navštěvovat mateřské školy zřizované městem a kdy město disponovalo volnými kapacitami. Mnohé ze soukromých škol na území města nejsou úplně naplněny a podle zpracované prognózy vývoje počtu dětí bude množství dětí předškolního věku ubývat a lze očekávat konec tzv. baby-boomu.

3.5.1 Mateřské školy s alternativním vzdělávacím programem

Montessori Zlín - základní škola a mateřská škola Motýlek

Mateřská škola zahájila svou činnost 1. září 2015 jako součást školské právnické osoby Montessori Zlín – základní školy Motýlek. Jejím zřizovatelem je společnost Montessori Zlín s.r.o. Do rejstříku škol a školských zařízení byla zapsána dne 29. května 2015. Vzdělávání probíhá ve zrekonstruovaných prostorách v centru Zlína, blízko zimního stadionu. V blízkosti budovy mateřské školy je dětem k dispozici prostorná zahrada s přírodními prvky. Průlezky a další jsou vybudovány z obnovitelných, ekologických materiálů (Česká školní inspekce, inspekční zpráva Čj. ČŠIZ - 1137/15 – Z, ©2017).

Prostředí Montessori tříd je přizpůsobeno pro děti ve věku tři až šest let. Maximální kapacita třídy je 28 dětí na jednoho učitele a jednoho asistenta. Děti mají k dispozici širokou nabídku systematicky urovnaných pomůcek, které přispívají k rozvoji smyslů, samostatnému uvažování a řešení problémových otázek. Součástí tříd jsou kuchyňky přizpůsobené výšce dětem, kde děti umývají nádobí, připravují aktivity jako mytí a krájení zeleniny apod. Aktivity praktického života procvičují při zalévání rostlin, míchání barev, ale také tvoření s libovolným materiálem k volné tvorbě dětí.

Základním dokumentem, podle kterého MŠ děti vzdělává je ŠVP PV s motivačním názvem „*Dáváme dětem křídla, aby mohly letět vlastní cestou*“, který vychází z principů a zásad Montessori pedagogiky. Provoz mateřské školy je stanoven od 07:15 do 16:30 hodin. Strava je pro děti zajišťována soukromým subjektem (Montessori Zlín – mateřská a základní škola Motýlek, ©2018).

Dobrá Montessori základní škola a mateřská škola s.r.o.

Dobrá Montessori školka zahájila svůj provoz v září roku 2016. Mateřská škola sídlí v okrajové části města Zlína. Vizí školy je „*ucelený vzdělávací systém pod jednou střechou*“. Děti zde postupují prostředím pro jednotlivá vývojová období. Nachází se zde tři oddělení: škola, školka a školička. Dobrá školka vychází z Montessori metody. Děti se učí přirozeně, prožitkem a pracují v předem připraveném prostředí, kdy je učitel v roli průvodce a ony se učí samy. Školka funguje jako dvojjazyčná, tudíž jsou děti od raného věku v kontaktu s angličtinou. Součástí mateřské školy je nově upravená velká zahrada lemovaná stromy a keři. Prostor zahrady podněcuje iniciativu k pozorování, tvoření a experimentování a k aktivitám, které prohlubují sounáležitost s přírodou, na které se podílí děti, učitelé i rodiče. Děti zde zároveň pečují i o malé zvířectvo. Jako úkryt slouží dětem tunel z vrbových proutků, který poskytuje relaxaci a odpočinek. Na školní zahradě tráví děti většinu času neřízenou hrou, která děti učí začlenění se do kolektivu a interakci s kamarády (Dobrá Montessori základní škola a mateřská škola s.r.o., ©2018).

Mateřská škola Borůvkový kopec s.r.o.

Mateřská škola Borůvkový kopec, s.r.o. byla zřízena v roce 2014 s prvky Montessori pedagogiky. Do rejstříku škol a školských zařízení byla zapsána dne 1. prosince 2014. Sídlí v areálu lyžařského svahu ve Zlíně, obklopená přírodním prostředím. Hlavní vizí mateřské školy je seznamovat děti prostřednictvím Montessori metody s anglickým jazykem a doplňovat vzdělávání v co největší míře sportovními aktivitami. Předškolní vzdělávání probíhá podle ŠVP PV s motivačním názvem Jaro, léto, podzim, zima. Provoz v MŠ je stanoven od 07:00 do 17:00 hodin (Mateřská škola Borůvkový kopec, ©2018).

Mateřská škola Na Pasece

Lesní klub Na Pasece inspirovaný lesní pedagogikou vznikl v roce 2012 z iniciativy několika nadšenců. Mateřská škola je členem asociace Lesních mateřských škol. Lesní mateřská škola má v současné době dvě třídy. První třída působí na Velikové a druhá v Jaroslavicích. Pevné zázemí poskytují škole prostory bývalé mateřské školy v Jaroslavicích (1979 – 1995). Prostory bývalé školy byly zrekonstruovány a v roce 2006 byla upravena plocha kolem bývalé školy na dětské hřiště. Hlavní filozofií mateřské školy je přivést děti a rodiče

k přírodě a umožnit jim poznávání všemi smysly. Lesní klub Na Pasece nabízí také dopolední program v lese pro maminky s dětmi do 4 let, příměstské tábory, semináře a kurzy v duchu filozofie lesní mateřské školy, environmentální programy pro školy a mateřské školy a komunitní školu pro děti v domácím vzdělávání (Lesní klub Na Pasece, © 2018).

3.5.2 Firemní mateřské školy

Otázka firemních mateřských škol je stále více aktuální, a to zejména v kontextu propojení rodinného a pracovního života zaměstnanců. Firemní mateřské školy jsou určeny především pro vzdělávání dětí zaměstnanců a představují jisté výhody pro rodiče, kteří mají dítě v předškolním věku. Založení firemní mateřské školy je přínosem jak pro zaměstnance firem, tak pro zaměstnavatele. Zaměstnavatel vytváří společenské zázemí pro zaměstnance a zvyšuje jejich motivaci.

Jestliže se firma rozhodne zřídit firemní mateřskou školu, musí počítat s řadou hygienických a legislativních opatření. V současnosti si mohou firmy vybrat ze dvou typů škol. Prvním typem je akreditovaná firemní mateřská škola. Mateřské školy jsou zřízeny na základě školského zákona (č. 561/2004 Sb.) a podléhají stejným opatřením jako školy, které jsou zřizovány státem. Tato zařízení musí být zapsána v rejstříku právnických osob. Zařízení podléhá pravidelným kontrolám České školní inspekce a kontrolám ze strany hygienické stanice. Druhým typem je neakreditovaná mateřská škola. Neakreditovaná mateřská škola je zřízena na základě živnostenského oprávnění (zákon č. 544/1991 Sb.). Zřízení a provoz této mateřské školy je jednodušší především pro zaměstnavatele, jelikož se nezapisuje do rejstříku školských právnických osob. I když nepodléhá české školní inspekci a není tak přísně kontrolována, musí plnit určité hygienické požadavky dané vyhláškou. Tato varianta je častěji volená, jelikož je jednodušší. Neakreditovaná firemní mateřská škola funguje v režimu vázané nebo volné živnosti. Pokud je v mateřské škole pečováno o děti do 3 let, jde o živnost vázanou. Pokud jsou v mateřské škole děti starší tří let, jde o volnou živnost, která se týká mimoškolní výchovy a vzdělávání. Na oba typy školek se vztahují stejné hygienické a stavební požadavky (Jelínková, Michnová, Minářová, 2013, s. 5 - 6). Na území města Zlína se péče o děti v podobě firemních školek vyskytuje zatím jen zřídka. Tato zařízení nejsou v předškolním vzdělávání žádnou novinkou. Na podobném principu fungovaly již v minulosti podnikové či závodní mateřské školy u Bati.

3.6 Zákonné požadavky

Na základě novely školského zákona stanovilo Ministerstvo školství mládeže a tělovýchovy Zákon o předškolním, základním, středním, vyšším odborném vzdělávání a jiném vzdělávání (zákonem č. 472/2011 Sb.) zřizovat mateřskou školu (firemní školku) podle ustanovení § 34 odst. 8 školského zákona, a to že: „Zřizovatel může určit mateřskou školu nebo její odloučené pracoviště ke vzdělávání dětí zaměstnanců zřizovatele nebo jiného zaměstnavatele. Na tuto mateřskou školu nebo odloučené pracoviště se nevztahují odstavce 2 až 4 a § 35 odst. 1. O přijetí do této mateřské školy nebo odloučeného pracoviště rozhoduje ředitel na základě kritérií stanovených zřizovatelem, je-li jím stát, kraj, obec nebo svazek obcí, a v ostatních případech rozhoduje na základě kritérií stanovených vnitřním předpisem právnické osoby vykonávající činnost školy. Kritéria pro přijímání do mateřské školy se zveřejňují předem, a to způsobem umožňujícím dálkový přístup“ (MŠMT, ©2012).

Novela školského zákona nezavádí pro „firemní školky“ samostatný název, ale užívá kopie „mateřská škola určená ke vzdělávání dětí zaměstnanců zřizovatele nebo jiného zaměstnavatele nebo zaměstnavatelů“ (MŠMT, ©2012).

3.6.1 Firemní školka Oskárek

Vznik firemní školky Oskárek umožnila zaměstnancům společnost LAPP KABEL s.r.o. Tato podporuje skloubení rodinného a pracovního života. Školka byla pojmenována po zakladateli společnosti Oskaru Lappovi, který firmy založil v roce 1957. Školka je první nízkoenergetickou modulární stavbou mateřské školy v České republice.

Mateřská škola byla zapsána do rejstříku škol a školských zařízení dne 29. května 2015 a svou činnost zahájila po zápisu dne 1. září 2015. Vzdělávání probíhá v nově postavené nízkoenergetické budově s bezbariérovým přístupem, v blízkosti nádraží a sídliště v Otrokovicích. K budově náleží velká, nadstandardně vybavená školní zahrada. Součástí MŠ je tzv. Dětský koutek pro děti již od 2 let věku. Nejvyšší povolený počet dětí v MŠ je dle rejstříku škol a školských zařízení 32 (MŠMT, ©2017).

Školka má v nově vybudované budově 3 třídy. Jedna třída je určena pro děti od 2 – 3 let, další dvě třídy jsou určeny pro děti ve věku od 3 – 6 let. Mateřská škola má prodlouženou pracovní dobu od 6.00 do 17.30 a je v provozu i v průběhu letních prázdnin. K výhodám školky patří menší počet dětí ve třídách s kvalifikovaným personálem, rozmanité vzdělávací, zájmové i nadstandardní aktivity a individuální přístup k dětem i jejich rodičům. Před-

školní vzdělávání probíhá podle Školního vzdělávacího programu pro předškolní vzdělávání, s motivačním názvem „*S Oskárkem nás baví svět*“ (Firemní školka Oskárek, ©2017).

3.7 Univerzitní mateřská škola

V současné době se i univerzity snaží pomoci svým zaměstnancům tím, že podporují sladování profesního a rodinného života. Nezapomínají ani na studenty, kteří se během studia na vysoké škole stali rodiči, aby nemuseli studium přerušit či ukončit, zřizují Univerzitní mateřské školy na akademické půdě. Univerzitní mateřské školy se spravují identickými zákonnými požadavky jako školy firemní, vznikají stejným způsobem, a proto je univerzitní mateřská škola školou firemní. Diferencovanost mezi univerzitní a firemní mateřskou školou je v tom, že univerzitní mateřská škola vzniká nejen pro zaměstnance, ale také pro studenty, kteří založili rodinu v průběhu studia. Univerzitní mateřské školy se řídí Rámcovým vzdělávacím programem pro předškolní vzdělávání a jsou zapsány v rejstříku škol a školských zařízení.

3.7.1 Univerzitní mateřská škola Qočna

Zřizovatelem mateřské školy je Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně. Jde o první univerzitní mateřskou školu na Moravě. Univerzitní mateřská škola zahájila svoji činnost dne 30. května 2011 jako druhá univerzitní mateřská škola v České republice. Příčinou vzniku UMŠ byl nedostatek volných míst pro děti v mateřských školách ve Zlínském kraji a především podpora studentům a zaměstnancům Univerzity Tomáše Bati v oblasti sladování profesního a rodinného života. UMŠ byla vybudována prostřednictvím projektu Evropského sociálního fondu, pomocí operačního programu Lidské zdroje a zaměstnanost a ze státního rozpočtu. Během trvání projektu (od 30. května 2011 do 21. října 2013) byla naplněna jedna třída o celkové kapacitě 24 dětí. Po dobu trvání projektu mohly být umístěny pouze děti zaměstnanců školy nebo studentů, kteří studují přímo na Univerzitě Tomáše Bati. Rodiče za umístění svého potomka neplatili, školné bylo plně hrazeno z projektu. Univerzitní mateřská škola poskytovala od září 2013 vzdělávání ve dvou smíšených třídách s maximální kapacitou 48 dětí. Od roku 2014 jsou v této univerzitní mateřské škole tři třídy, maximální kapacita mateřské školy je 61 dětí. Nejstarší třída je určena pouze pro 13 dětí, které jsou intenzivně připravovány pro vstup do základní školy. Přednostně jsou při-

jímány děti v posledním roce, před nástupem do povinné školní docházky. Do UMŠ dochází děti ve věku od tří do šesti let. Vzdělávání je zajišťováno kvalifikovanými pracovníky v době od 7.00 hodin do 17.00 hodin. Škola s denním provozem vykonává svoji činnost v nově zrekonstruovaných prostorách budovy zřizovatele. V těsné blízkosti budovy se nachází moderní hrací plocha s pískovištěm. Mateřská škola nabízí rozšířenou výuku anglického jazyka, zajišťuje výuku různorodých sportů a další běžné i nadstandardní aktivity a programy. UMŠ poskytuje logopedickou prevenci, která probíhá individuální a skupinovou formou, pod vedením vyškolených učitelek, se záštitou odborníka ze Speciálně pedagogického centra. Od srpna 2014 je v prostorách vybudována místnost, kde probíhá individuální logopedická péče. Univerzitní mateřská škola umožňuje studentům oboru učitelství pro mateřské školy jak průběžnou, tak souvislou praxi. Dalším studentům z jiných oborů je umožněno podílet se na jiných aktivitách. Ve spolupráci s odborníky a studenty FHS probíhá ve všech třídách projekt „Zdravé tělíčko“, který u dětí podporuje zdravý životní styl. Provozuje i hlídací koutek Koala, který je určen pro krátkodobé hlídání dětí mladších tří let (UMŠ Qočna, ©2017).

Jelikož je univerzitní mateřská škola zařazena od roku 2013 do rejstříku škol a školských zařízení, musí být vzdělávání prováděno podle základního kurikulárního dokumentu – Rámcového vzdělávacího programu pro předškolní vzdělávání (2004) a vytvářet si vlastní Školní vzdělávací program. Kromě toho je UMŠ „rejstříková“, tudíž její provoz podléhá kontrole ze strany České školní inspekce, čímž je zaručen soulad se státním kurikulem a vznikají příležitosti pro její srovnání s veřejnými mateřskými školami (Majerčíková a Rebindová, 2016).

3.7.2 Hlídací koutek Koala

Součástí univerzitní mateřské školy Qočna je hlídací koutek Koala, který má samostatné prostory. Do hlídacího koutku Koala dochází děti ve věku od 6 měsíců do 6 let věku dítěte. O děti v hlídacím koutku se starají pracovníce s patřičným vzděláním a dlouhodobými zkušenostmi, schopny pohotově reagovat na změny zdravotního i psychického stavu dítěte. V prostorách hlídacího koutku může být najednou umístěno maximálně 10 dětí. Hlídací koutek Koala je otevřen v pracovní dny od 16:00 do 20:00 hod. Po dobu, kdy je dítě umístěno v hlídacím koutku, je personál zodpovědný za pitný režim dítěte, hygienu a podávání přinesené stravy. Personál dbá o svěřené děti s ohledem na zajištění bezpečnosti a zdraví, vytváří

příjemnou a klidnou atmosféru. Během dne zařazuje činnosti dle věku a zájmu, které rozvíjí děti po stránce tělesné, rozumové a citové (UMŠ Qočna, ©2017).

3.8 Dětské skupiny

Dětské skupiny reprezentují zařízení pravidelné péče o děti ve věkovém rozpětí již od 1 roku do zahájení povinné školní docházky. Cílem je zajistit kvalitní péči o předškolní děti zaměřenou na rozvoj kulturních, hygienických návyků a schopností. Kolektiv tvoří maximálně 24 dětí, zpravidla se ale jedná o menší skupiny do 12 dětí. Zákon přímo vymezuje 2 nebo více pečujících osob, podle počtu dětí ve skupině. Pečující osoby musí splňovat odbornou kvalifikaci danou zákonem. Jedná se o pracovníky vzdělané v oblasti pedagogické, zdravotnické, sociální nebo osoby s profesní kvalifikací chůvy pro děti do zahájení povinné školní docházky. Poskytovatel dětské skupiny zpracovává vlastní plán výchovy a péče, kterým se řídí pečující osoby, když pro děti připravují program. Řízení a provoz zařízení je podstatně snazší, nežli je tomu u mateřských škol. Pro dětské skupiny jsou obecně platné předpisy hygieny a požární ochrany a registrace na krajském úřadě (Dětská skupina - Informační příručka pro rodiče, 2017).

Dětské skupiny jsou upraveny zákonem č. 247/2014 Sb., o poskytování služby péče o dítě v dětské skupině a o změně souvisejících zákonů, ve znění novely zákona č. 127/2015 Sb. Zřizovatelem dětské skupiny může být zaměstnavatel, územní samosprávný celek, nadační fond, vysoká škola, spolek či registrovaná právnická osoba nebo evidování podle zákona o církvích a náboženských společnostech (Ministerstvo práce a sociálních věcí, ©2017). Podle evidence dětských skupin působí v současnosti v krajském městě Zlín 7 dětských skupin: Dětská skupina Beruška, Dětská skupina Mraveniště, DS šťastné dítě, DS Kamarád Nenuda, DS Aktiváček a Dobrá Montessori školička (Evidence dětských skupin, ©2017). Jako první byla ve Zlíně založena dětská skupina Kamarád Nenuda z. s., a to od 1. června 2016. Zařízení nezajišťuje vzdělávání jako v mateřské škole, ale výchovnou péči, a to pro děti od 2 let do zahájení povinné školní docházky. Služba poskytuje hlídání dětí, přičemž není nezbytná účast dítěte každý den. Cílem podpory je umístění dítěte do zařízení, a tím zvýšit zaměstnanost rodičů dětí předškolního věku. V dětské skupině se nachází jedna třída, která je určena pro 12 dětí (Kamarád Nenuda, ©2017).

Dobrá Montessori školička zahájila provoz 8. prosince 2017. Zařízení sídlí na okrajové části města Zlína, ve kterém se nachází tři oddělení: škola, školka a školička. Dětská sku-

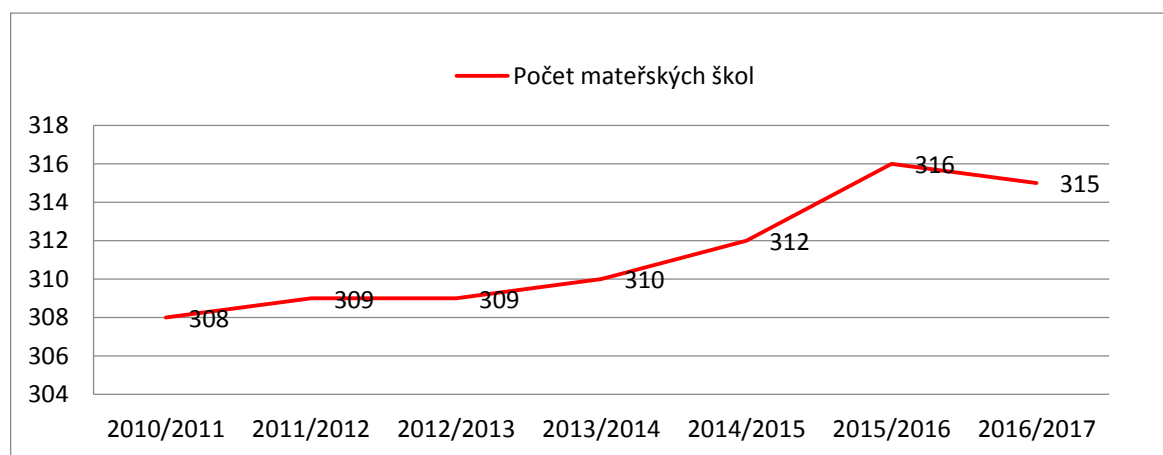
pina vychází z Montessori metody a zvolené aktivity směřují především k sebeobsluze a rozvoji samostatnosti. Děti se učí přirozeně, prožitkem a pracují v předem připraveném prostředí, kdy je učitel v roli průvodce a oni se učí samy. Kapacita třídy je prozatím 6 dětí, na tento počet jsou k dispozici 2 průvodkyně. Do dětské skupiny jsou přijímány děti od 1,5 roku. Prostory školičky sídlí v přízemí budovy, kde děti mají svůj prostor uzpůsobený jejich věku. Děti mají k dispozici velkou zahradu, kde tráví hodně času volnou neřízenou hrou, která děti učí začlenění se do kolektivu a interakci s kamarády (Dobrá školka, ©2017).

4 VÝVOJ POČTU MATEŘSKÝCH ŠKOL VE ZLÍNSKÉM KRAJI

4.1 Vývoj počtu mateřských škol bez rozdílu zřizovatele

Ve Zlínském kraji bylo v roce 2015/2016 evidováno celkem 316 mateřských škol. Jejich počet se za posledních 6 let zvýšil o 8, z původních 308. Ministerstvo školství mládeže a tělovýchovy uvádí, že z celkového počtu 315 mateřských škol byl zřizovatelem 5 mateřských škol Zlínský kraj, 297 škol obec, 11 škol soukromý sektor, 1 školy církev a 1 školy MŠMT. Rovněž bylo v kraji zřízeno 15 mateřských škol pro děti se speciálními vzdělávacími potřebami (CZSO, ©2016).

Graf č. 1 Vývoj počtu MŠ ve Zlínském kraji

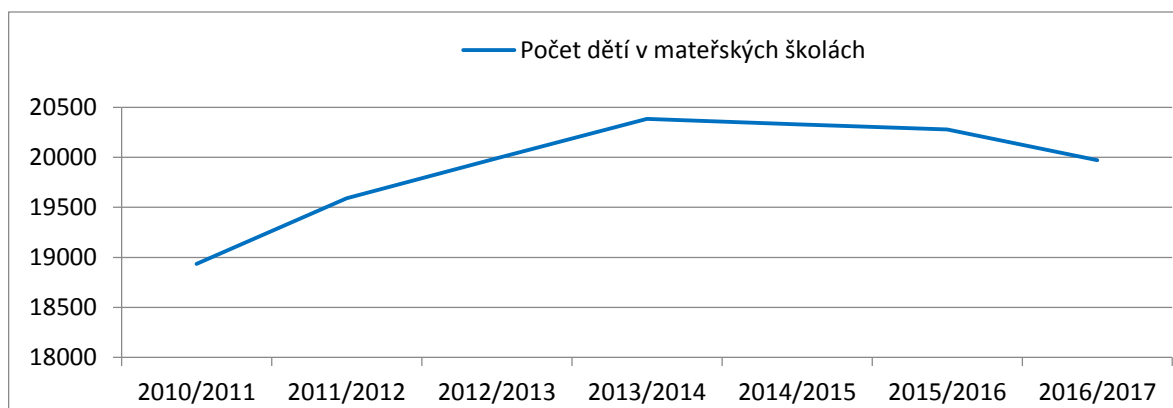

Zdroj: Český statistický úřad, vlastní zpracování

4.2 Vývoj počtu dětí v mateřských školách

Ve školním roce 2010/2011 navštěvovalo v kraji 19 592 dětí mateřskou školu. Jejich počet trvale rostl až do školního roku 2013/2014. Zlom nastal v loňském roce, kdy se počet dětí v kraji dostal na úroveň školního roku 2012/2013. Počet dětí umístěných v mateřských školách ve Zlínském kraji byl dlouhodobě vysoký a spolu s Olomouckým krajem se řadil mezi nejvyšší. Ve Zlínském kraji byl zaznamenán dlouhodobě se zvyšující zájem o místa v mateřských školách. Ve školním roce 2016/2017 bylo podáno 7436 žádostí, z toho 1 105 žádostem nebylo bohužel vyhověno.

Graf č. 2 Vývoj počtu dětí v mateřských školách ve Zlínském kraji

Zdroj: Český statistický úřad, vlastní zpracování

5 POJEM UČITELSKÝCH PŘESVĚDČENÍ O ZMĚNĚ

Jeden z výzkumů, který se daného tématu dotýká, je příspěvek Strakové et al. (2014), který představuje zkoumání, jehož záměrem bylo poznání v oblasti přesvědčení českých učitelů. Z výzkumu volíme výlučně zjištění, která jsou v blízkém vztahu k našemu tématu. Straková et al. (2014), se snaží vystihnout postoj učitelů k historickým změnám, ale také do jaké míry učitelé vnímají změny ve společnosti a zda se domnívají, že by se jim měla škola přizpůsobovat.

Profesní přesvědčení jsou pokládána za podstatnou složku učitelova pojetí výuky, která podstatným způsobem ovlivňuje rozhodovací procesy a postupy. Jedinci se mnohdy drží svých přesvědčení, která jsou založena na nepravých nebo neúplných zkušenostech, a to i v případě, že jsou srovnávána s vědeckým zdůvodněním. Přesvědčení představují důležitou roli při organizování zkušeností a informací.

Zásadně se v minulých desetiletích transformuje společnost a mění se nároky na učitele. Za komunismu byly kladeny na pedagogy nároky vztahující se k jejich každodennímu fungování a nebylo možné se jim vyhnout. Učitelé byli stále v situaci, kdy se museli obtížně rozhodovat, zda se jejich přesvědčení kryje s požadavky režimu. Totalitní režim se zasazoval o to, aby se pedagogové začlenili do socialismu a vystupovali jako jeho aktivní přívrženci (Moree, 2013).

V působení pedagogů můžeme v období socialismu zaregistrovat tři charakteristiky učitele. Učitelé, na které byl z různých důvodů vyvíjen nátlak, aby se stali členy nejrůznějších organizací, které byly sdružené s režimem; učitelé, kteří byli udáváni za členství v církvi; učitelé, kteří tento tlak v období socialismu akceptovali (Lansing in Moree, 2013).

6 ZÁVĚR TEORETICKÉ ČÁSTI

Teoretická část práce se věnuje vzdělávacímu systému předškolního vzdělávání ve Zlíně od 1. poloviny 20. století po současnost. Tomáš Baťa podstatným způsobem ovlivnil rozvoj výchovy a vzdělávání ve Zlíně. Pragmatismus, který uznával a aplikoval ve svém závodě, se snažil uplatňovat i ve výchově a vzdělávání. Na počátku 20. století patřil Zlín k městům s největším počtem obyvatel. S přicházejícími obyvateli přibývalo i dětí, mateřské školy kapacitně nestačily a proto musely baťovy závody řešit další výstavbu škol. Baťa proto podporoval nejen vzdělávání svých zaměstnanců, ale kladl důraz zvláště na výchovu dětí. Když se v roce 1933 stal Tomáš Baťa starostou města, začalo období velkých změn ve zlínském školství. Tyto poznatky jsou pro řešení diplomové práce nejdůležitější.

Součástí teoretické části je také souhrn informací o mateřských školách ve Zlíně. Kapitola informuje zejména o vzniku a vývoji vybraných mateřských škol, které prošly postupným vývojem během historického procesu. Další kapitola prezentuje aktuální situaci předškolních zařízení ve Zlíně, kde informuje o současném stavu a vývoji mateřských škol ve zlínském kraji a počtu dětí v těchto zařízeních. Poslední část se zabývá pojmem učitelských přesvědčení o změně.

II. PRAKTICKÁ ČÁST

7 CHARAKTERISTIKA VÝZKUMU

Předložená diplomová práce se zabývá přiblížením dějin předškolního školství ve Zlínském kraji. Základním hlediskem je vznik mateřských škol, jejich vývoj a vývoj počtu jejich žáků a tříd v jednotlivých školách. Empirická část diplomové práce se zabývá především zpracováním získaných dat. Práce je zpracována formou kvalitativního výzkumu, aby bylo možné hlouběji proniknout do historie pomocí individuálních pracovních zkušeností jednotlivých učitelek, které mohou přinést nová fakta, která by při kvantitativním výzkumu nebylo možné nalézt.

7.1 Výzkumné cíle

Výzkumné cíle diplomové práce jsou rozděleny na hlavní výzkumný cíl a několik dílčích výzkumných cílů.

7.1.1 Hlavní výzkumný cíl

Hlavním cílem výzkumu bylo na základě pramenných údajů podat pohled o vzniku, vývoji a fungování mateřských škol, ale také zmapovat dopad dějinných událostí na život dětí, učitelů nebo na samotnou školu. Výzkumný problém byl zformulován do následujících výzkumných cílů.

7.1.2 Dílčí výzkumné cíle

Z hlavního cíle vycházejí tyto dílčí cíle:

1. Objasnit vývoj předškolních institucí v konkrétních podmínkách historického procesu ze zorného úhlu subjektivního přístupu.
2. Odhalit, jak byl vývoj předškolních institucí ve Zlíně ovlivněn politickým a společenským vývojem v zemi.

Na základě výzkumných cílů byly zvoleny otázky, které pomohly výzkum dále zaostřit a zkonkretizovat.

7.1.3 Výzkumné otázky

Výzkumné otázky vycházejí z výše stanovených dílčích cílů:

1. Jak probíhal vývoj v předškolních institucích během historického procesu?
2. Jak ovlivnily politické a společenské změny ve Zlínském kraji vývoj mateřských škol?
3. Jaké individuální přístupy k historickým změnám můžeme zaznamenat u vybraných vyučujících?

8 METODA SBĚRU DAT

Empirická část diplomové práce je kvalitativního typu. Použitou metodou je analýza dokumentů, která byla využita k posouzení informací z kronik a úředních listin uložených ve Státním okresním archivu ve Zlíně a z kronik vybraných mateřských škol ve Zlíně. Vzhledem ke zkoumaným subjektům, tedy učitelkám mateřských škol, jsem považovala za nejvhodnější zvolit hloubkový rozhovor, který je nejčastěji používanou metodou kvalitativního výzkumu. Následně písemný přepis rozhovorů. Přepisy rozhovorů byly vždy doslovné.

8.1 Analýza dokumentů

Analýza dokumentů je součástí klasické metody, která se používá při studování textů, kterou využíváme k zajištění informací o dané problematice z určitého dokumentu. Otevírá přístup ke sdělením, kterých by za pomoci pozorování, dotazování nebo měření nebylo možné dosáhnout. Pan Hendl ve svém Kvalitativním výzkumu uvádí, že: „*v dokumentech se projevují osobní nebo skupinové vědomé nebo nevědomé postoje, hodnoty a ideje. Dokumenty jsou knihy, novinové články, záznamy projevů funkcionářů, deníky, plakáty, obrazy, také filmy a fotografie*“ (Hendl, 2016, s. 134).

V rámci výzkumu byla tato metoda použita k analýze archivních dokumentů firmy Baťa a.s a kronik předškolních zařízení, které jsou uloženy převážně v Moravském zemském archivu ve Zlíně. K výzkumu byly dále využity archivní dokumenty a kroniky mateřských škol.

Metoda analýzy dokumentů bývá využívána s cílem:

- Získat odpovědi na určité otázky
- Získat nové souvislosti mezi historickými jevy
- Získat nové souvislosti mezi současnými a historickými koncepcemi (pojetími)
- Poznamenávat nové informace o doposud nedostatečně definovaných oblastech historie (Hendl, 2016, s. 139).

Postup při analyzování dokumentů uvádí Hendl (2016, s. 134):

1. **Vymezení výzkumné otázky**
2. **Definování dokumentu** – stanovit, co musí obsahovat dokument, aby byl považován za vhodný
3. **Použití pramenné kritiky** – vnější a vnitřní analyzování dokumentu
4. **Interpretace dokumentu** – hledání odpovědí a provedení vypovídající zprávy o informacích získaných výzkumem

Metoda obsahové analýzy dokumentů může být využita k analýze historických písemných dokumentů, historických numerických záznamů, orálních výpovědí ale také historických předmětů. Při zkoumání vývoje mateřských škol se konkrétně jedná o tyto dokumenty:

- **Historické dokumenty** – psané nebo tištěné texty zhotovené v minulosti, které se vztahovaly k činnosti firmy Baťa a.s. a vzniku a vývoji mateřských škol. Jednalo se o novinové články zlínského tisku, zápisy jednotlivých vzdělávacích institucí a kroniky.
- **Dějinné numerické záznamy** – v prezentovaném výzkumu se jedná o numerická data, které vypovídají o stavech přijatých dětí a zaměstnanců. Informace bylo nutné vyhledávat v četných archivních zdrojích.
- **Historické předměty** – v rámci výzkumu se jednalo o fotografickou dokumentaci a videozáznam, které přinesly informace o minulosti (Hendl, 2016, s. 141).

8.2 Hlubkový rozhovor

Označení hlubkový rozhovor je nejčastěji aplikovanou metodou sběru dat, který můžeme formulovat jako nestandardizované dotazování jednoho účastníka výzkumu obvykle jedním badatelem pomocí několika otevřených otázek. Pomocí otevřených otázek můžeme porozumět pohledu druhých lidí, aniž bychom jejich pohled omezovaly pomocí výběru položek v dotazníku. Kvale formuloval hlubkový rozhovor jako metodu, „*jejímž účelem je získat vylíčení žitého světa dotazovaného s respektem k interpretaci výzkumu popsaných jevů*“ (Kvale in Švaříček, Šedřová, 2007, s. 159).

Rozlišujeme dva typy hlubkového rozhovoru: nestrukturovaný, rovněž narativní, který bývá založen pouze na jediné předem připravené otázce a poté se badatel dotazuje dle in-

formací poskytnutých zkoumaným účastníkem. Dalším typem je polostrukturovaný. Právě na druhou variantu se zaměříme s dopředu připravenými otázkami.

Prostřednictvím otevřených otázek získává tazatel pohled jiných lidí. Odpovědi v hloubkovém rozhovoru by měly mít přirozenou podobu, což je jeden z hlavních principů kvalitativního výzkumu. Zásadní je pro hloubkový rozhovor jeho příprava a improvizace. Důležité je reagovat na zodpovězené otázky pohotově a pokládat doplňující, navazující a dynamické otázky (Švaříček, Šed'ová, 2007, s. 159 – 170).

Před samotným rozhovorem byl všem respondentům představen cíl výzkumu a rovněž byli požádáni o souhlas s použitím nahrávaných dat a ujistěni o anonymitě. Poté byly rozhovory zaznamenávány na digitální diktafon a následně přepsány do písemné podoby.

Náměty pro hloubkový rozhovor s učitelkami.

1. Kde se nacházela budova mateřské školy, kde jste pracovala?
2. Kolik dětí bylo v té době ve třídě?
3. Můžete popsat politickou nebo společenskou změnu, která výrazně ovlivnila vývoj mateřských škol?
4. Jaký vliv na Vás měla?
5. Jak se změnil vývoj mateřské školy před rokem 1989 a po roce 1989.
6. Co vás nejvíce oslovilo? Máte nějaké vzpomínky?
7. Jak se změnilo zaměření výchovné práce?
8. Vzpomenete si na významné akce nebo oslavy pořádané mateřskou školou?

8.3 Písemný záznam/přepis rozhovorů

Pro další práci při výzkumu je důležitý právě tento postup. Bez písemného přepisu rozhovorů by byla následující práce zdouhavá a složitá. Přepisem transformujeme data do podoby textu, který můžeme vidět trvale před sebou a poté teprve přistupujeme k jejich zpracování. Pomocí přepisu můžeme provést otevřené kódování v jednotlivých rozhovorech a potom pracovat na tvorbě kategorií. Při analýze a interpretaci dat je důležité se k zápisu

opětovně vracet a znovu je pročitat a následně kódovat (Švaříček, Šed'ová, 2007, s. 181-183).

9 STRATEGIE ZPRACOVÁNÍ VÝSLEDKŮ VÝZKUMU

Postup zpracování odpovídal hledání odpovědí na následující otázky.

Zajímalo nás, jak probíhal vývoj předškolních institucí během historického procesu. Na základě materiálů v teoretické části lze konstatovat, že vznik a vývoj mateřských škol v letech 1918 – 1945 výrazně ovlivnil podnik Baťa, který rozvinul vzdělávací systém, poskytující předškolní i celoživotní vzdělávání. První závodní mateřská škola ve Zlíně, která byla předstupněm předškolního vzdělávání firmy Baťa, byla otevřena v roce 1918. V letech 1923 - 1937 počet obyvatel stoupal a s tím přibývalo i dětí. Potřeba mateřských škol rostla, proto baťovy závody aktivně začaly podporovat růst mateřských škol. Vzhledem k tomu, že baťovy závody podporovaly výuku cizích jazyků, byly zřizovány nejen české mateřské školy, ale také mateřská škola francouzská, německá a anglická, kde se děti mohly učit cizím jazykům. Po znárodnění podniku v roce 1945, byl chod podniku zpolitizován a do vedoucích funkcí se dostali komunisté, což mělo vliv na chod a výuku mateřských škol.

Dále nás zajímalo, jak ovlivnily politické a společenské změny ve Zlínském kraji vývoj mateřských škol. Kapitola Vznik a vývoj vybraných mateřských škol, poukazuje na vývoj mateřských škol, jejich ideologické spoutání a zaostalost, jelikož nemohly být obohacovány kulturními a vědeckými poznatky. V kapitole Současná situace ve Zlíně, jsou shrnuty současné trendy za období po roce 1989. Souhrnně lze konstatovat, že mateřské školy se po roce 1989 osvobodily z politického tlaku komunistické doby a mohly se začít soustředit na výchovu, vzdělávání a potřeby dětí, nikoli na politické ideály. Výchova byla integrována jak v cílech, tak i v obsazích. Mateřské školy začaly uskutečňovat vlastní projekty a rozvíjet se vlastním způsobem.

Nakonec byla hledána odpověď na otázku, jaké individuální přístupy k historickým změnám můžeme zaznamenat u vybraných vyučujících s dlouholetou praxí. Zpracování výsledků výzkumu je provedeno pomocí otevřeného kódování a tvorby kategorií, které jsou následně analyzovány.

9.1 Soubor analyzovaných dokumentů a charakteristiky učitelů

Při zpracování dokumentů jsem po většinu času čerpala z kronik uložených ve Státním okresním archivu ve Zlíně a z kronik vybraných mateřských škol. Pro svou práci jsem využila zejména archivní materiály, které se přímo specializují na podnik Baťa a podnik Svit.

Opírám se zejména o fond Y68 – BAŤA, II/5 – Osobní/školství, kde byly zaznamenány informace o založení a významných událostech, které ovlivnily práci škol. Klíčovým zdrojem informací, který umožnil zpracování tématu diplomové práce, je výstřižková služba firmy Baťa, fond BAŤA, II/8 – Osobní oddělení/výstřižková služba – sbírka novinových článků. Přínosné se pro práci ukázaly také kroniky mateřských škol.

Výzkumný soubor tvořily učitelky mateřských škol ze Zlínského kraje. Volila jsem z řad těch učitelek, které pracovaly v mateřských školách před i po roce 1989, tudíž prošly postupným vznikem a vývojem mateřských škol. Jednalo se o pět učitelek. Způsob výběru výzkumného souboru byl záměrný. Oslovila jsem učitelky, které splňovaly mnou zvolené kritérium. Z důvodu zachování anonymity nejsou v praktické části práce uvedeny jména učitelek a názvy mateřských škol.

Při výběru vhodného výzkumného souboru jsem postupovala standardním postupem. Po telefonickém zkontaktování ředitelek škol jsem při možnosti osobní schůzky představila učitelkám svůj plán výzkumu.

9.1.1 Charakteristika učitelek

V následující tabulce jsou uvedeny základní charakteristiky učitelek. Z důvodu ochrany jejich anonymity, jsou uvedeny jen základní informace.

Označení učitelka	Věk	Vzdělání	Praxe
Učitelka 1	61 let	Gymnázium Jednoroční kurz pedagogické školy	40 let
Učitelka 2	70 let	Střední pedagogická škola Kroměříž	45 let
Učitelka 3	53 let	Střední pedagogická škola Kroměříž	30 let
Učitelka 4	61 let	Gymnázium Jednoroční kurz pedagogické školy	41 let

Učitelka 5	65 let	Gymnázium Jednorochní kurz pedagogické školy	45 let
------------	--------	--	--------

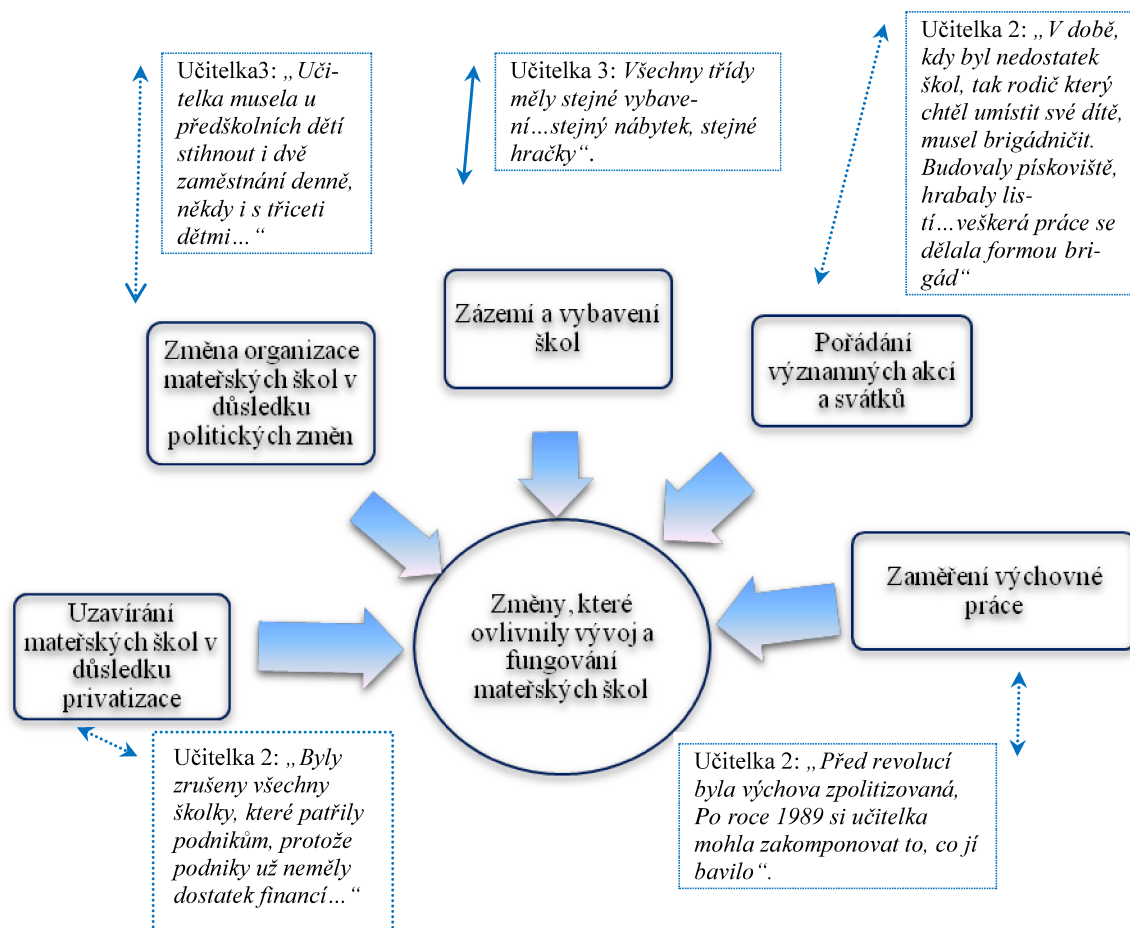
Tabulka 2 Charakteristika učitelek mateřských škol

10 ANALÝZA A INTERPRETACE VÝSLEDKŮ VÝZKUMU

V popředí stojí analýza dokumentů, na kterou následně navazují výsledky rozhovorů. Zpracování výsledků výzkumu je provedeno pomocí **otevřeného kódování a tvorby kategorií**, které jsou následně analyzovány. V následující kapitole popíši postup výzkumu metodou otevřeného kódování. Na základě vyhodnocení výzkumu, sumarizuji výsledky, které předkládám za pomoci metody otevřeného kódování, kterou uvádí Švaříček a Šed'ová také jako kódování v ruce nebo metoda papír a tužka. Získané informace jsou rozděleny na kategorie a označeny podle toho, jaké informace mi přinesly (Švaříček, Šed'ová, 2007, s. 211 - 213).

10.1 Interpretace dat

V interpretaci dat jsem se zaměřila na výsledky výzkumného šetření. Porovnávala jsem informace, které vycházejí z odpovědí všech respondentů. Pro snadnější orientaci ve vzniklých kategoriích jsem zpracovala myšlenkovou mapu, ve které jsou obsaženy příklady odpovědí respondentů. Následně byly formulovány dílčí kategorie, které byly z rozhovorů vytvořeny.

Obrázek 4: Pojmová mapa s kategoriemi

Pro vyhotovení kódů jsem získané informace rozčlenila do pěti kategorií, vztahujících se k dílčím cílům:

Kategorie I – Uzavírání mateřských škol v důsledku privatizace (kódy: nedostatek financí, rušení podnikových školek)

Kategorie II – Změna v organizaci mateřských škol v důsledku politických změn (kódy: chod, režim dne, volnost, zaměření výchovné práce)

Kategorie III – Zázemí a vybavení mateřských škol (kódy: monotónní vybavení, rekonstrukce, opravy)

Kategorie IV – Pořádání významných akcí a svátků mateřských škol (kódy: svátky v ateistickém duchu, propagandistické oslavy, brigády rodičů).

Kategorie V – Zaměření výchovné práce (kódy: zpolitizovaná výchova, měsíční plány výchovné práce)

10.1.1 Uzavírání mateřských škol v důsledku privatizace

Všechny učitelky se shodly na tom, že zásadní politickou změnou byla revoluce v roce 1989. Během let docházelo k ukončování činnosti závodních mateřských škol a to z důvodu uzavírání podniků, díky kterým tato zařízení mohla být v provozu. Učitelka č. 2 sděluje, že: *„Byly zrušeny všechny školky, které patřily podnikům, protože podniky už neměly dostatek financí. Většina podniků školky prodala nebo se změnila na jiné instituce. Jelikož bylo hodně školek zrušeno, město muselo začít řešit...další školky“*. Počet mateřských škol byl výrazně zredukován a jejich absence znevýhodňovala nižší vrstvy obyvatelstva, obzvláště matky samoživitelky. Budovy byly rozprodány nebo byly změněny na jiné instituce. Řada měst a obcí v současné době nedokáže reagovat na populační vývoj. A Učitelka č. 1 ještě dodává: *„Po roce 1989 se postupně všechny podnikové mateřské školy uzavíraly, protože se většina továren, podniků orientovala jinak než doposud. Podle mého názoru to byla velká škoda...podnikové školky měly obrovské finanční zázemí, cokoli jsme potřebovali,*

vždy bylo kladně vyřízeno. Co se týkalo všeho zařízení – třídy, herny, veškeré vybavení, pomůcky k výchovné práci“.

10.1.2 Změna v organizaci mateřských škol v důsledku politických změn

Většina učitelek se shodla na tom, že se změnou politického režimu po roce 1989 docházelo ke změnám chodu a režimu dne v mateřských školách. Po revoluci v roce 1989 přišla do mateřských škol značná volnost. Změnilo se i zaměření výchovné práce. Dříve byly volené činnosti zaměřené podle času a obsahu. Denně probíhalo jedno zaměstnání, u předškoláků dvě zaměstnání a další řízené činnosti. Denní režim měl zcela konkrétní formu. Ke každému časovému úseku byla určena činnost a dbalo se na dodržování časových limitů. S tím se shoduje Učitelka č. 3: *„Opravdu byly dané zaměstnání každý den...kolik přesně má mít minut, kolik minut se mají děti převlékat...když přijela inspekce, stopovala čas činností. Denně se cvičilo ve cvičebních úborech. Učitelka musela u předškolních dětí stihnout i dvě zaměstnání denně, někdy i s třiceti dětmi, plus musela stihnout i cvičení...činnosti se neprolínaly“*. V současné době je výběr činnosti na učitelce, což bylo dříve nemyslitelné. V organizačních formách se uplatňovala tzv. zaměstnání. Šlo o organizovanou výchovně vzdělávací práci s celou skupinou, pro kterou měla učitelka vymezený úkol, obsah a vhodný metodický postup a vyžadovala, aby je všechny děti na základě jejich pokynů plnily (Program výchovné práce pro jesle a mateřské školy 1984, s. 10).

10.1.3 Zázemí a vybavení mateřských škol

Budovy mateřských škol byly stavěny přesně pro účely předškolního zařízení. Pro jejich výstavbu byly vybírány místa poblíž centra města, ale také v okolí velkých sídlišť v blízkosti závodních podniků. Učitelka č. 1 tvrdí: *„Mateřská škola byla podniková, v té době velkého podniku Moravan Otrokovice. Budovy mateřské školy byly blízko továrny Moravan...“*. Vnitřní prostory mateřských škol disponovaly monotónním nábytkem a totožnými hračkami ve všech odděleních. Učitelka č. 3: *„V roce 1989 jsem přešla do mateřské školy Miličova v Malenovicích. Všechny třídy měly stejné vybavení...stejný nábytek, stejné hračky. Proto, když děti přecházely z jedné třídy do druhé, nebylo to pro ně zábavné, protože to byly pořád ty stejné hračky na tom samém místě“*. Mateřské školy prošly během let řadou stavebních úprav a rekonstrukcí, čímž se staly modernějšími a pro děti stylově vybavenějšími.

10.1.4 Pořádání významných akcí a svátků mateřských škol

Sametová revoluce přinesla velké změny v pořádání oslav a událostí organizovaných mateřskými školami. V mateřských školách se přestaly slavit svátky MDŽ (Mezinárodní den žen), VŘSR (Velká říjnová socialistická revoluce). Významné se staly oslavy Vánoc a Velikonoc, na které už mohlo být pohlíženo i z duchovního hlediska. Dříve mohly být církevní svátky slaveny pouze v ateistickém duchu, protože víra v Boha byla v době komunismu nepřijatelná. Učitelka č. 4 tvrdí: *„Před rokem 1989 se třeba na Vánoce nemohly zpívat koledy s náboženskými texty... například Ježíšku panáčku a jiné“*. Významnou akcí byly také brigády rodičů. Rodiče se aktivně podíleli na akcích pořádaných školou. V rámci akce „Z“, dobrovolné, neplacené pracovní činnosti, odpracovali tisíce brigádnických hodin. Jak uvádí Učitelka č. 1: *„Bezespору zajímavou akcí byly brigády rodičů. Většinou se pořádaly dvakrát do roka – na podzim a na jaře. Rodiče udržovali poměrně velkou zahradu...hrabání, natírání průlezek, skluzavek“*. Stejně tak Učitelka č. 2: *„V době, kdy byl nedostatek škol, tak rodič který chtěl umístit své dítě, musel brigádníčit. Budovali pískoviště, hrabali listí...veškeré práce se dělaly formou brigád“*. Učitelka č. 3: *„Rodiče se zapojovali do dobrovolných brigád na zahradě, školce...dokonce o sobotách a nedělích“*. Nejvýznamnější událostí mateřských škol, dle slov Učitelky č. 5 byla Spartakiáda: *„S nácvičkou Spartakiády jsme začínali už rok předem. Děti se postupně seznamovaly s jednotlivými částmi skladby, až postupně zvládly skladbu celou. Od té chvíle jsme pilovali celou skladbu, opravovali a zpřesňovali. V červnu jsme poprvé vystupovali na místní Spartakiádě v Malenovicích. Pak jsme nacvičovali i s dětmi z ostatních škol v tělocvičně školy a na hlavním stadionu mládeže“*.

10.1.5 Zaměření výchovné práce

Když se učitelky setkaly s otázkou výchovné práce, často zmiňovaly, že výchova byla před rokem 1989 zpolitizovaná. Děti byly seznamovány s životem v socialistických zemích a vedeny k posilování úcty a lásky k Sovětskému svazu. Učitelka č. 2: *„Před revolucí byla výchova zpolitizovaná. Dětem jsme musely vtloukat do hlavy, co se kdy stalo v Rusku. Děti tomu nerozuměly, ale pořád se to muselo opakovat, dokud si to dítě nezapamatovalo. Místo abychom učily děti k lásce k naší vlasti...musely jsme vtloukat do hlavy, co se kdy stalo v Rusku“*. Po roce 1989 se učitelkám otevřela rozsáhlá svoboda pro užití vlastní představitelství, vynalézavosti a kreativity při práci s dětmi. Učitelka č. 2: *„Po roce 1989 si učitelka mohla zakomponovat to, co jí bavilo“*. Učitelka č. 1 uvádí svůj názor, který je jistě k za-

myšlení: „V roce 1983 – 1984 probíhal v naší mateřské škole dvakrát do týdne „přípravný kurz pro předškoláky“. Týkal se dětí, které nenavštěvovaly mateřskou školu a byly předškoláci. Kurz probíhal vždy dvakrát do týdne od 17 do 18 hodin“. Smyslem přípravných oddělení bylo připravit děti na vstup do základních škol a vyrovnat tak rozdíly mezi dětmi z mateřských škol a z rodinného prostředí.

Učitelka č. 4 zmiňuje i měsíční plány výchovné práce: „Místo příprav co děláme teď, se psaly měsíční plány výchovné práce, které byly rozdělené na čtyři týdny. Na každý den bylo stanoveno jedno zaměstnání...dvě zaměstnání dopoledne u nejstarších dětí. Tenkrát se mi podle něj pracovalo dobře, bylo to přehledné, dobře propracované. Po revoluci byly postupné změny. Učitelky věnovaly nesmyslně mnoho času přechodu na integrované vzdělávání. Byl kladen důraz na vlastní tvořivost...ale nové potřebné informace k nám přicházely zdlouhavě. Často ani ředitelky neuměly objasnit práci s RVPPV“.

11 ZÁVĚRY VÝZKUMNÉ ČÁSTI

V závěru výzkumné části je zásadní zmínit, že bylo důležité odpovědět na výzkumné otázky, které byly položeny. Výzkumné otázky byly tyto:

- Jak probíhal vývoj v předškolních institucích během historického procesu?
- Jak ovlivnily politické a společenské změny ve Zlínském kraji vývoj mateřských škol?
- Jaké individuální přístupy k historickým změnám můžeme zaznamenat u vybraných vyučujících?

Téma výzkumu bylo velice zajímavé. Osobně jsem se setkala s pamětníky, kteří v daném předškolním zařízení vyučovali, tudíž jsem mohla zjišťovat jejich názory a cenné vzpomínky, které se týkaly vzniku a vývoje mateřských škol. Na stanovené výzkumné otázky se podařilo zjistit odpovědi prostřednictvím uskutečněných rozhovorů, jejich přepisu, následnému kódování a tvorbě kategorií. Ty jsou následující:

- Uzavírání mateřských škol v důsledku privatizace
- Změna v organizaci mateřských škol v důsledku politických změn
- Pořádání významných akcí a svátků mateřských škol
- Zaměření výchovné práce
- Zázemí a vybavení mateřských škol

11.1 Shrnutí vývoje mateřských škol ve Zlíně

Rozsáhlý vzdělávací systém firmy Baťa a.s. se rozvíjel na základě potřeb firmy a zaměstnanců. Podnik Baťa a.s. v letech 1918 – 1945 rozvinul vzdělávací systém, který obsahoval instituce poskytující jak předškolní, tak i celoživotní vzdělávání. Nejvýznamnějším milníkem v předškolním baťovském školství, který je vnímán i veřejností, je rok 1918. V tomto roce byla založena první závodní mateřská škola, která byla předstupněm předškolního vzdělávání firmy. V průběhu let se vztah firmy Baťa vůči mateřským školám vyvíjel. Po-

třeba mateřských škol v následujících letech rostla, jelikož počet obyvatel ustavičně stoupal a s tím přibývalo i dětí. Tomáš Baťa si byl však vědom toho, že si výstavbou nových mateřských škol zajistí rychlejší nástup zaměstnanců do práce. Ve 30. letech 20. století pokračoval baťův podnik ve zřizování společností v cizích zemích, kam odcházelo stále více vyškolených zaměstnanců. Z toho důvodu vedení baťových závodů prosazovalo a podporovalo výuku cizích jazyků. Stejně tak byla výuka cizích jazyků prosazována i v mateřských školách. Znalost německého jazyka byla podmínkou většiny zaměstnání, proto byla v roce 1933 zřízena německá mateřská škola. Po čase rozšířil baťův podnik nabídku jinojazyčného vzdělávání o anglickou mateřskou školu. V roce 1940 poskytovalo zázemí nejmenším dětem již 11 mateřských škol. Šlo o mateřskou školu na Zálešné, mateřskou školu na Letné, Jinojazyčnou mateřskou školu a další mateřské školy, které byly rozmístěny po přilehlém okolí Zlína (Kudlov, Mladcová, Prštné, Louky atd.) V důsledku německé okupace došlo v roce 1939 – 1945 k zastavení vývoje českých a slovenských mateřských škol. Na plynulý chod a výuku ve zlínských mateřských školách mělo značný vliv znárodnění firmy Baťa a.s. v roce 1945. Do vedoucích funkcí se dostali komunisté a chod podniku byl zpolitizován. V důsledku politického vývoje v ČSR a orientace na SSSR i ve školství byla činnost pokusných mateřských škol zastavena. Město Zlín bylo přejmenováno na Gottwaldov a firma Baťa na podnik Svit.

V době rozvoje podniku Svit byl závod mohutně feminizován. Důvodem byl tlak na nízkou cenu práce. Svit a většina podniků, tomu čelila masovým zaměstnáváním žen s nižšími mzdami, než jaké dostávali muži. To však muselo být kompenzováno zajištěním dostatečného počtu jeslí, mateřských škol a družin ve školách. Toto bylo hlavním důvodem masivního rozvoje mateřských škol v tomto období. Nové mateřské školy byly budovány v 50. až 70. letech. Budovy mateřských škol byly stavěny přesně pro účely předškolního zařízení. Pro jejich výstavbu byla vybírána místa poblíž centra města, ale také v okolí velkých sídlišť v blízkosti závodních podniků. Mnohé mateřské školy prošly rozsáhlými rekonstrukcemi, díky kterým se staly moderními a pro děti vkusně vybavenými. V mateřských školách se během let vystřídal několik pedagogických pracovníků, kteří odcházeli do jiných předškolních zařízení nebo dovršili důchodového věku. Do dějin mateřských škol se zapsaly významné události, které ovlivňovaly chod v daném období. Příkladem je rok 1989, kdy se mateřské školy vymanily z politického tlaku komunistické doby a mohly se soustředit na výchovu, vzdělávání a potřeby dětí, nikoli na politické ideály. Dějiny zlínských mateřských škol radikálně zasáhly události po 17. listopadu 1989, kdy se lid postavil

proti totalitě jedné moci – politické straně KSČ. Po těchto událostech byla odvolána vedoucí úloha KCŠ, která určovala i směr ve školství. Po listopadových událostech nastává v režimu určité uvolnění. Ruší se druhé zaměstnání v oddělení nejstarších dětí, ruší se převlékání do tělocvičných úborů během ranních cvičení. Ustupuje se od metod a způsobů, které nutí děti do činností. Naopak mnohem větší prostor se dává hrám dětí a dbá se na vytváření pozitivní atmosféry a pohody. Díky tomu mateřské školy mohly začít uskutečňovat vlastní projekty a rozvíjet se vlastním tempem. V průběhu let docházelo k ukončování činnosti závodních mateřských škol z důvodu uzavření podniků, díky kterým mohla tato zařízení fungovat. Řada státních podniků v rámci privatizace odprodávala bývalé objekty nově vznikajícím komerčním subjektům. K tomuto stavu přispěly i slabší populační ročníky. Prostory škol byly nevyužity a mnohdy již sloužily k jiným účelům. Mezi mateřské školy ve Zlíně, které byly v rámci privatizace uzavřeny, patřily například: Závodní mateřská škola a jesle v Prštném 86, Mateřská škola Moravan Otrokovice, Mateřská škola na Poliklinice, Mateřská škola ZPS v Malenovicích, Mateřská škola na 1. domově (Masarykovy školy), Mateřská škola a jesle na Zálešné XI. a mnoho dalších. Některé mateřské školy nyní slouží opět svému účelu. Příkladem je Dobrá Montessori základní a mateřská škola s.r.o. v Prštném 86, která v letošním roce bude rozšiřovat plynulý přechod na Dobrou základní školu Montessori. Děti tak plynule přejdou na Montessori školu bez změny prostředí. Zásluhou modernizace a vhodného umístění si většina mateřských škol udržuje svou konkurenceschopnost od vzniku až po současnost.

ZÁVĚR

Cílem diplomové práce na téma *Mapování vzniku a vývoje pokusných mateřských škol ve Zlínském regionu*, bylo vytvořit historický přehled vzniku a vývoje mateřských škol ve Zlíně, nahlédnout do života škol a vytvořit tak reálný obraz jejich fungování. Důležitým bodem bylo shromáždění dostatečného množství dobových materiálů, jako jsou úřední listiny, kroniky a dobová fotografická dokumentace.

Diplomová práce byla rozdělena do dvou částí, teoretické a praktické. Každá část byla doplněna úvodem a závěrem, které poskytují jednodušší porozumění do řešené problematiky. Výstupem praktické části je souhrn vývoje mateřských škol, který se opírá o zjištěné materiály, ale také o záznamy rozhovorů s pamětníky, kteří mateřskou školu navštěvovali nebo v daném předškolním zařízení vyučovali.

Mateřské školy prožívaly jak velký rozkvět, tak velký boj o zachování a přežití. Na základě historických pramenů byl kladen důraz na společenské události, které se staly v krajském městě Zlín. V průběhu zpracování jsem se často potýkala s nedostatkem informací a zdrojů. Nejednou jsem navštívila Státní okresní archiv ve Zlíně, kde jsem čerpala z fondů Tomáše Bati, obecních kronik a kronik mateřských škol. Bohužel v některých kronikách autoři zaznamenávali informace značně nečitelně nebo byla některá období popsána jen velmi stručně.

Předškolní vzdělávání ve Zlíně roku 1918 bylo tvořeno pouze jednou mateřskou školou, do které docházelo 40 dětí, a pracovala zde pouze jedna učitelka. Kapacita mateřské školy byla zcela nevyhovující, jelikož docházelo k masové migraci z celého Československa. Baťovy závody, tak musely začít aktivně řešit otázku další výstavby mateřských škol, čímž si zajistily rychlejší nástup zaměstnanců do práce. V letech 1939 – 1940 vzrostl počet mateřských škol, které byly určeny pro děti od 4 do 6 let na 11 MŠ, do 18 tříd docházelo 645 dětí. Mateřské školy byly situovány tak, aby v jejich blízkosti mohla být zbudována dětská hřiště. Firma Baťa při vytváření koncepcí plánů vybavení škol věnovala velkou pozornost výběru hraček v mateřských školách.

Vedení baťových závodů velmi prosazovalo a podporovalo výuku cizích jazyků, proto byla stejně tak prosazována výuka cizích jazyků v mateřských školách. Znalost německého jazyka byla podmínkou většiny zaměstnání, proto byla roku 1933 zřízena německá mateřská škola, kde se děti seznamovaly s cizím jazykem formou her. Jelikož německá mateřská škola dosáhla kladných výsledků, rozšířil Baťův podnik nabídku jinojazyčného vzdělávání o anglickou a francouzskou mateřskou školu.

Po prostudování kronik jsem zachytila vývoj vybraných mateřských škol, a to Mateřské školy Gottwaldov – Švermova 91 (1945-1986), Mateřské školy Zlín – Jaroslavice (1929 – 1995), Závodní mateřské školy Gottwaldov – Prštné 91, Mateřské školy Zlín – Kudlov, Na Vrchovici 21, Mateřské školy Zlín – Milíčova 867, Mateřské školy Lípa, Mateřské školy Zlín – Sokolská 3961, Mateřské školy Zlín – tř. Svobody a Mateřské školy Velký Ořechov. Během zkoumání historických dějů jsem vypožadovala, jak se do každé kroniky promítla osobnost autora a jeho historické vnímání charakteru daného období. Jasně viditelný je politický nátlak, kterému byla vystavena jak společnost, tak autoři kronik. Jisté způsoby oslav a prověrky pracovníků se dnes zdají absurdní a nesmyslné. Při studování kronik je patrné, že některé mateřské školy při zahájení své existence sídlily často v nevyhovujících prostorech, které musely být následně opravovány.

Téma vzniku a rozvoje pokusného školství ve Zlínském regionu nebylo prozatím zpracováno a prezentováno veřejnosti v kompaktní formě. Kapitola empirické části práce je věnována otázce vývoje předškolních institucí během historického procesu ve Zlíně. Práce byla zpracována na základě primárních archivních dokumentů a doplněna o pracovní zkušenosti pamětníků, kteří prošli postupným vývojem mateřských škol. Kapitoly jsou doplněny historickými fotografiemi.

Práce přináší dosud nepublikované údaje a data o fungování těchto mateřských škol.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- [1] Baťův Zlín po stavební stránce. Otisk z časopisu: Zprávy veřejné služby technické, roč. XIII, č. 22-24, Muzeum města Zlína.
- [2] Česká školní inspekce: Inspekční zprávy [online]. Praha, 2017 [cit. 2018-03-24]. Dostupné z: <http://www.csicr.cz/cz/Dokumenty/Inspekcní-zpravy>
- [3] Dětská skupina: Informační příručka pro rodiče [online]. Praha: Ministerstvo práce a sociálních věcí, 2017 [cit. 2017-12-11]. ISBN 978-80-7421-141-6. Dostupné z: https://www.mpsv.cz/files/clanky/31897/Prirucka_pro_rodice.pdf
- [4] Dětské skupiny. *Ministerstvo práce a sociálních věcí* [online]. [cit. 2018-02-25]. Dostupné z: <http://www.dsmpsv.cz/>
- [5] Dobrá školka. *Dobrá školka* [online]. Zlín, 2017 [cit. 2017-12-22]. Dostupné z: <http://www.dobra-skolka.cz/skolka.html>
- [6] ĎURIŠOVÁ, Libuše. *Odras firmy Baťa ve struktuře vzdělávací soustavy ve zlínském regionu v letech 1894-1948*. Zlín: Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně, Fakulta managementu a ekonomiky, 2011. ISBN 978-80-7454-128-5.
- [7] Evidence dětských skupin: Kraj Zlínský, 2017. Ministerstvo práce a sociálních věcí [online]. [cit. 2017-03-01]. Dostupné z: <http://evidence.mpsv.cz/eEDS/index.php?search&okres=Zl%C3%ADn>
- [8] Firemní školka Oskárek. *Firemní školka Oskárek* [online]. [cit. 2017-12-22]. Dostupné z: <http://www.skolkaoskarek.cz>
- [9] HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace*. Čtvrté, přepracované a rozšířené vydání. Praha: Portál, 2016. ISBN 978-80-262-0982-9.
- [10] JELÍNKOVÁ, Soňa, Vladimíra MICHNOVÁ a Martina MINÁROVÁ, 2013. *Firemní školky v praxi* [online]. [cit. 2017-03-16]. Dostupné z: http://www.aperio.cz/zdrava-firma2014/doc/20_PMF_Firemni_skolky_v_praxi
- [11] Lesní klub. *Na Pasece* [online]. Zlín, 2018 [cit. 2018-03-04]. Dostupné z: <http://www.napasece.net/>
- [12] LINHART, Josef. *Dějiny pedagogiky. Pragmatická pedagogika: Nástroj českého kapitalismu* [online]. 1953. s. 271-276 [cit. 2018-03-11]. Dostupné z: <http://pages.pedf.cuni.cz/pedagogika/?p=7267&lang=cs>

- [13] Magistrát města Zlína. *Koncepce rozvoje školství statutárního města Zlína na období let 2014 - 2020* [online]. Zlín, 2014 [cit. 2017-11-28]. Dostupné z: <http://www.zlin.eu/informace-z-oddeleni-skolstvi-a-spravy-zarizeni-cl-214.html>
- [14] MAJERČÍKOVÁ, Jana a Anna REBENDOVÁ, *Mateřská škola ve světě univerzity*. Zlín: Univerzita Tomáše Bati, Fakulta humanitních studií, 2016. ISBN 978-80-7454-630-3.
- [15] Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. *Informace o povinném předškolním vzdělávání určené pro zřizovatele* [online]. 2017 [cit. 2017-11-28]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/file/40117/>
- [16] Mateřská škola Zlín – Kudlov [online]. 2018 [cit. 2018-03-17]. Dostupné z: <http://www.mskudlov.cz>
- [17] Mateřská škola Borůvkový kopec [online]. 2018 [cit. 2018-03-17]. Dostupné z: <http://boruvkazlin.cz/>
- [18] Montessori Zlín – základní a mateřská škola Motýlek [online]. 2018 [cit. 2018-03-24]. Dostupné z: <https://montessori-zlin.cz>
- [19] MOREE, Dana. *Učitelé na vlnách transformace, kultura školy před rokem 1989 a po něm*. Praha: Univerzita Karlova, 2013. ISBN: 978-80-246-2300-9.
- [20] PALA, Josef. *Jaroslavice: sto let kaple sv. Anny*. Ve Zlíně: Římskokatolická farnost svatého Filipa a Jakuba, 2009. ISBN 978-80-2546-148-8.
- [21] PALONCYOVÁ, Jana. *Nové formy denní péče o děti v České republice*. Praha: VÚPSV, 2014. ISBN 978-80-7416-203-9.
- [22] PÁNEK, Marek, Stanislav NOVÁČEK a Zdeněk POKLUDA. *Z minulosti Prštného*. Zlín – Prštné: Marek Pánek, 2017. ISBN 978-80-2981-5.
- [23] PEMOVÁ, Terezie, Radek PTÁČEK a kol., 2013. *Soukromá a firemní školka od A do Z: jak založit a provozovat soukromé nebo firemní zařízení předškolní výchovy*. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-4699-9.
- [24] POKLUDA, Zdeněk. *Baťa v kostce*. Zlín: Kniha Zlín, 2013. ISBN 978-80-7473-126-6.
- [25] POKLUDA, Zdeněk. *Ze Zlína do světa – příběh Tomáše Bati*. Zlín: Nadace Tomáše Bati, 2009. ISBN 978-80-254-4591-4.
- [26] Pokusná škola ve Zlíně 1929-30. Zlín: Pokusná škola, 1930.

- [27] Program výchovné práce pro jesle a mateřské školy. Praha: SPN, 1984.
- [28] Rejstřík škol a školských zařízení. *Ministerstvo školství mládeže a tělovýchovy* [online]. [cit. 2018-02-25]. Dostupné z: <https://profa.uiv.cz/rejskol/>
- [29] RÝDL, Karel a Eva ŠMELOVÁ. *Vývoj institucí pro předškolní výchovu (1869-2011)*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2015. ISBN: 978-80-244-3033-1.
- [30] STRAKOVÁ, Jana, et al. *Profesní přesvědčení učitelů základních škol a studentů fakult připravujících budoucí učitele*. *Pedagogika*, 64 (1), s. 34-65
- [31] ŠMELOVÁ, Eva, 2008. *Ohlédnutí do historie předškolní výchovy*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci. Texty k distančnímu vzdělávání v rámci kombinovaného studia. ISBN 978-80-244-2238-1.
- [32] Školství ve Zlínském kraji. *Český statistický úřad: Krajská správa ČSÚ ve Zlíně*. [online]. Zlín [cit. 2017-12-22]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/xz/skolstvi-ve-zlinskem-kraji-ve-skolnim-roce-20152016>
- [33] ŠVARŤÍČEK, Roman a Klára ŠEĎOVÁ. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Praha: Portál, 2007, ISBN 978-80-7367-313-0.
- [34] Univerzitní mateřská škola Qočna. *Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně* [online]. [cit. 2018-02-25]. Dostupné z: <http://qocna.utb.cz/>

Právní předpisy:

Zákon č. 561/2004 Sb. o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon)

Moravský zemský archiv:

Moravský zemský archiv v Brně, Státní okresní archiv Zlín, fond Baťa – H70, a. s., Zlín, sign. II/8 - výstřižková slu, inv. č. 205, Mateřská školka, 8. června 1918

Moravský zemský archiv v Brně, Státní okresní archiv Zlín, fond Baťa, a. s., Zlín, sign. II/8 - výstřižková slu, inv. č. 205, *Sdělení*, 29. března 1924

Moravský zemský archiv v Brně, Státní okresní archiv Zlín, fond Baťa, a. s., Zlín, sign. II/5 – osobní, školství, inv. č. 175

Moravský zemský archiv v Brně, Státní okresní archiv Zlín, fond Baťa a. s., Zlín, sign. II/8 - výstřižková slu, inv. č. 205, Vzorné mateřské školky a útulky ve Zlíně, 1943

Moravský zemský archiv v Brně, Státní okresní archiv Zlín, fond Baťa a. s., Zlín, sign. II/8 - výstřížková slu, inv. č. 205, Dětská zahrádka ve Zlíně, 1938, roč. XXII, č.35

Moravský zemský archiv v Brně, Státní okresní archiv Zlín, fond Baťa, a. s., Zlín, sign. II/8 - výstřížková slu, inv. č. 210, První závodní jesle ve Zlíně, *Československá demokracie - Mor. Ostrava*, 1947

Moravský zemský archiv v Brně, Státní okresní archiv Zlín, fond Baťa, a. s., Zlín, sign. II/8 - výstřížková slu, inv. č. 210, Nové jesle ve Zlíně, *Rudé právo - Praha*, 1947

Moravský zemský archiv v Brně, Státní okresní archiv Zlín, fond Baťa, a. s., Zlín, sign. II/8 - výstřížková slu, inv. č. 210, Nové jesle ve Zlíně, *Naše pravda- Zlín*, 1947

Moravský zemský archiv v Brně, Státní okresní archiv Zlín, Fond Baťa, a. s., Zlín, sign. II/5 - Osobní/školství, inv. č. 175, Mateřská demonstrace, *Svobodné noviny - moravské vyd.*, 1947

Moravský zemský archiv v Brně, Státní okresní archiv Zlín, fond Baťa, a. s., Zlín, sign. II/5 - Osobní/školství, inv. č. 175, Celodenní mateřská školka ve Zlíně, *Osvobozený nášinec, Olomouc*, 1947

Moravský zemský archiv v Brně, Státní okresní archiv Zlín, fond Baťa, a. s., Zlín, sign. II/8 - výstřížková slu, inv. č. 205

Moravský zemský archiv v Brně, Státní okresní archiv Zlín, fond Baťa, a. s., Zlín, sign. II/8 - výstřížková slu, inv. č. 205, *Zlín - Pondělí*, 1933

Moravský zemský archiv v Brně, Státní okresní archiv Zlín, fond Baťa, a. s., Zlín, sign. II/8 - výstřížková slu, inv. č. 205, Angličtina, frančtina a němčina 4 - 6 letým dětem, 1936, roč. XIX, č. 32.

Moravský zemský archiv v Brně, Státní okresní archiv Zlín, fond MŠ Gottwaldov, Švermova 91 č. př.

Moravský zemský archiv v Brně, Státní okresní archiv Zlín, fond Baťa, a. s., Zlín, sign. II/5, kart. 1188, inv. č. 13.

Kroniky:

Školní kronika mateřské školy Zlín, Milíčova 867, příspěvková organizace. Nepublikováno

Školní kronika mateřské školy Lípa, okres Zlín, příspěvková organizace. Nepublikováno

Školní kronika mateřské školy Zlín, Sokolská, příspěvková organizace. Nepublikováno

Školní kronika mateřské školy Zlín, tř. Svobody, příspěvková organizace. Nepublikováno

Školní kronika mateřské školy Velký Ořechov. Nepublikováno

Souhrnná technická zpráva Mateřské školy Gottwaldov – Prštné. Nepublikováno

Projektový úkol Mateřská škola pro 30 dětí, 1980. Nepublikováno

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

UMŠ	Univerzitní mateřská škola
DS	Dětská skupina
KSČ	Komunistická strana Československa
MŠ	Mateřská škola
JZD	Jednotné zemědělské družstvo
SRPŠ	Sdružení rodičů a přátel školy
MěNV	Městský národní výbor
IPVU	Ideově politické vzdělávání učitelů
ZDŠ	Základní devítiletá škola
MNV	Místní národní výbor
ČSR	Československá republika
SSSR	Svaz sovětských socialistických republik

SEZNAM OBRÁZKŮ

- Obr. 1 Škola Jaroslavice, 1929
- Obr. 2 Budovy škol v Prštném, 1937
- Obr. 3 Mateřská škola tř. Svobody, 1966
- Obr. 4 Pojmová mapa s kategoriemi

SEZNAM TABULEK

Tabulka 1 Přehled mateřských škol zřizovaných statutárním městem Zlín

SEZNAM PŘÍLOH

P I	Rozhovor s učitelkou č. 1
P II	Rozhovor s učitelkou č. 2
P III	Rozhovor s učitelkou č. 3
P IV	Rozhovor s učitelkou č. 4
P V	Rozhovor s učitelkou č. 5
P VI	Zaměstnávací osnova soukromé mateřské školy firmy T. & A. Baťa
P VII	Fotografie Spartakiády v mateřské škole Milíčova

PŘÍLOHA P I: ROZHOVOR S UČITELKOU Č. 1

Legenda pro kódování:

Kategorie I – Uzavírání mateřských škol v důsledku privatizace (kódy: nedostatek financí, rušení podnikových školek)

Kategorie II – Změna v organizaci mateřských škol v důsledku politických změn (kódy: chod, režim dne, volnost, zaměření výchovné práce)

Kategorie III – Zázemí a vybavení mateřských škol (kódy: monotónní vybavení, rekonstrukce, opravy)

Kategorie IV – Pořádání významných akcí a svátků mateřských škol (kódy: svátky v ateistickém duchu, propagandistické oslavy, brigády rodičů.

Kategorie V – Zaměření výchovné práce (kódy: zpolitizovaná výchova, měsíční plány výchovné práce)

Otázka: Můžete popsat, kde se nacházela budova mateřské školy, kde jste pracovala?

Odpověď: Mateřská škola byla podniková, v té době velkého podniku Moravan Otrokovice. Budovy mateřské školy byly blízko továrny Moravan, v podstatě do práce rodiče odvedli děti do školky a při cestě zpět si je vyzvedli. Zmínila jsem se v množném čísle o budovách. Jedna větší cihlová byla také pro děti jeslovského věku, další dvě byly zrekonstruovány z nízkých dřevěných budov.

Otázka: Vzpomenete si, kolik dětí v té době do mateřské školy docházelo?

Odpověď: V letech, kdy jsem nastoupila do mateřské školy, se průměrná docházka pohybovala kolem 30 dětí. Byly však roky, kdy bylo ve třídě zapsáno 35 dětí. Jednalo se o silné populační ročníky.

Otázka: Mohla byste zavzpomínat, jak probíhal režim dne?

Odpověď: Mateřská škola, ve které jsem začínala učit, měla provoz od 5⁴⁵, z toho důvodu, že v Moravanu začínali pracovat od 6 hodin. Téměř všechny děti byly brzo ráno v mateř-

ské škole. Do osmi hodin si hrály a po snídani probíhaly **dvě zaměstnání**, mezi zaměstnáním měly děti ranní cvičení...vždy se převlékaly do cvičebních úborů. Samozřejmě následoval pobyt venku, oběd, odpočinek. Odpoledne se, po druhé hodině, děti rozcházely domů. Jak šli rodiče z práce, tak si automaticky děti vyzvedli.

Otázka: Můžete popsat politickou nebo společenskou změnu, která výrazně ovlivnila vývoj mateřských škol?

Odpověď: Po roce 1989 se postupně všechny **podnikové mateřské školy uzavíraly**, protože se většina továren, podniků orientovala jinak než doposud. Podle mého názoru to byla velká škoda...podnikové školky měly obrovské finanční zázemí, cokoli jsme potřebovali, vždy bylo kladně vyřízeno. Co se týkalo všeho zařízení – třídy, herny, veškeré vybavení, pomůcky k výchovné práci. V současné době je to jiné.

Otázka: Můžete popsat, jaký vliv na Vás tato změna měla?

Odpověď: Tuto práci jsem měla ráda a taky jsem se vždy těšila na děti. Mateřská škola Moravan poskytovala dětem i rodičům spoustu akcí. Děti měly možnost několikrát do roka navštívit letiště, projít si celou letištní plochu, sednout si do letadla, pozorovat jak startují a přistávají letadla. Pravidelně do MŠ chodil zubní lékař z Moravanu a prováděl preventivní prohlídky. Děti měly možnost pozorovat růst prasat...za budovou Moravanu byl menší chlívek, kde bylo pět, šest, o které se starali určené zaměstnanci Moravanu. Každoročně děti trávily týden na podnikové chatě Podkopná Lhota.

Otázka: Popište, jak se změnil vývoj mateřské školy před rokem 1989 a po roce 1989.

Odpověď: V roce 1989 jsem odcházela na mateřskou dovolenou. V únoru se mi narodilo první dítě, o rok později druhé, tudíž se nemůžu vyjádřit k době, kdy probíhala revoluce a jaké v té době probíhaly změny v mateřské škole. Po mateřské dovolené jsem nastoupila v roce 1995 do státní mateřské školy v Malenovicích.

Otázka: Co Vás nejvíce oslovilo? Máte nějaké vzpomínky?

Odpověď: Vzpomínky mám většinou velmi pozitivní. Samozřejmě ne vždy bylo všechno v pořádku, ale nebyly žádné konflikty... snažili jsme se, aby byly děti spokojené a rodiče to ocenili. Zatímco v dnešní době mají děti volnou výchovu, nemají žádné hranice, mnohdy se nedokážeme domluvit s rodiči, protože propagují „výchovu osobnosti“. Mnohé děti nejsou připraveny na vstup do předškolního zařízení – mají problém se začleněním, nereagují na povely.

Otázka: Můžete popsat, jak se změnilo zaměření výchovné práce?

Odpověď: V letech před revolucí jsme pracovali podle „programu výchovné práce“. Všechny výchovy byly dopodrobna rozpracovány. Podle programu se dobře pracovalo. V té době bylo daleko méně administrativy, než je nyní. Domnívám se, že děti byly více připraveny na vstup do základní školy. Odklady školní docházky byly ojedinělé. V roce 1983 – 1984 probíhal v naší mateřské škole dvakrát do týdne „přípravný kurz pro předškoláky“. Týkal se dětí, které nenavštěvovaly mateřskou školu, a byly předškoláci. Kurz probíhal vždy dvakrát do týdne od 17 do 18 hodin.

Otázka: Vzpomenete si na významné akce a oslavy pořádané mateřskou školou?

Odpověď: Bezesporu zajímavou akcí byly brigády rodičů. Většinou se pořádaly dvakrát do roka – na podzim a na jaře. Rodiče udržovali poměrně velkou zahradu...hrabání, natírání průlezek, skluzavek. Velkou výhodou byla funkce školníka, kterou vykonával muž – sekl zahradu, opravoval hračky. Také si vzpomínám na různé výlety, které se konaly několikrát do roka.

PŘÍLOHA P II: ROZHOVOR S UČITELKOU Č. 2

Otázka: Můžete popsat, kde se nacházela budova mateřské školy, kde jste pracovala?

Odpověď: Po střední škole jsem začala pracovat v mateřské škole pod hradem v bývalém klášteře. Většina dětí byla rodičů, kteří pracovali v JZD. Bytovka statku byla přes cestu naproti mateřské škole. V roce 1974 jsem nastoupila do nové mateřské školy v Malenovicích na sídlišti. Protože tato školka nestačila kapacitě dětí, byly otevřené dvě třídy při 11. základní škole, než se postavila další mateřská škola na sídlišti Svobody, kde jsem taky učila.

Otázka: Vzpomenete si, kolik dětí v té době do mateřské školy docházelo?

Odpověď: V jedné malé třídě bylo 20 dětí a ve velké 30 dětí. Součástí dvou tříd byla stabilní ložnice, proto se nemusely každý den chystat lehátka.

Otázka: Můžete popsat politickou nebo společenskou změnu, která výrazně ovlivnila vývoj mateřských škol?

Odpověď: V srpnu 1968 příchod vojsk Varšavské smlouvy...na mateřskou školu nemělo zásadní změny. Až po revoluci se všechno změnilo. Malenovičtí občané byli vděční, že mateřská škola dál fungovala, přestože mateřská škola byla stará a měla finanční problémy. Pořád se něco opravovalo. Zatékala voda, atd., ale malenovští občasně bojovali za to, aby zůstala budova zachována, protože původní rozhodnutí bylo, že se mateřská škola zbourá. Po postavení sídliště, bylo nutné otevřít další mateřskou školu.

Otázka: Můžete popsat, jaký vliv na Vás měla?

Odpověď: Na mě samotnou žádný. Změny jsem nepocítila.

Otázka: Popište, jak se změnil vývoj mateřské školy před rokem 1989 a po roce 1989.

Odpověď: Po revoluci bylo cítit, že se mateřská škola změnila. Během celého procesu se pořád **měnily osnovy**. Školka musela samozřejmě reagovat na změny ve školství. Začaly se psát **plány**, dřív se psalo spíš **týdenní plánování**. Školky začaly být rozděleny na městské a

vesnické. Byly zrušeny všechny školky, které patřily podnikům, protože podniky už neměly dostatek financí. Většina podniků školky prodala nebo se změnila na jiné instituce. Jeli-
kož bylo hodně školek zrušeno, město muselo začít řešit budování dalších školek.

Otázka: Co Vás nejvíce oslovilo? Máte nějaké vzpomínky?

Odpověď: Ubylo hodně školek, ale už se mohlo svobodně učit. Bylo běžné, že jsme tříleté děti seznamovaly nenásilnou formou s Velkou říjnovou socialistickou revolucí, s civilní obranou, které byly zařazené do plánů. Ředitelky potom chodily na hospitaci a ptaly se dětí.

Otázka: Můžete popsat, jak se změnilo zaměření výchovné práce?

Odpověď: Před revolucí byla výchova zpolitizovaná. Dětem jsme musely vtoukat do hlavy, co se kdy stalo v Rusku. Děti tomu nerozuměly, ale pořád se to muselo opakovat, dokud si to dítě nezapamatovalo. Místo abychom učily děti k lásce k naší vlasti...musely jsme vtoukat do hlavy, co se kdy stalo v Rusku. Po roce 1989 si učitelka mohla zakomponovat to, co jí bavilo. Některá byla lepší na tělocvik, hudebku, výtvarku...mohla si svobodně vybrat.

Otázka: Vzpomenete si na významné akce nebo oslavy pořádané mateřskou školou?

Odpověď: V době, kdy byl nedostatek škol, tak rodič který chtěl umístit své dítě, musel brigádníci. Budovali pískoviště, hrabali listí...veškerá práce se dělala formou brigád.

PŘÍLOHA P III: ROZHOVOR S UČITELKOU Č. 3

Otázka: Můžete popsat, kde se nacházela budova mateřské školy, kde jste pracovala?

Odpověď: Po maturitě jsem začala pracovat jako skupinová vedoucí na základní škole. Poté jsem odcházela na mateřskou dovolenou. Po mateřské dovolené jsem nastoupila do mateřské školy Tnava a Spytihněv. V roce 1989 jsem přešla do mateřské školy Milíčova v Malenovicích. Všechny třídy měly **stejně vybavení... stejný nábytek, stejné hračky**. Proto, když děti přecházely z jedné třídy do druhé, nebylo to pro ně zábavné, protože to byly pořád ty stejné hračky na tom samém místě. Součástí školní zahrady bylo brouzdaliště, které se snad za mou dobu dvakrát, třikrát napouštělo, z důvodu úniku vody. Bohužel nebyly peníze na opravu. Po letních prázdninách, když jsme přišli do školky, tak paní ředitelka nechala brouzdaliště zasypat, aniž by se kohokoli zeptala. Školní zahrada byla o moc širší než je v současné době, ale kvůli stavbě nového parkoviště, nám vzaly kus zahrady.

Otázka: Vzpomenete si, kolik dětí v té době do mateřské školy docházelo?

Odpověď: Počet dětí ve třídách byl větší. V průměru tak kolem 30 dětí v městských školkách. Na vesnických méně, kolem dvaceti.

Otázka: Můžete popsat politickou nebo společenskou změnu, která výrazně ovlivnila vývoj mateřských škol.

Odpověď: Jednoznačně revoluce. Protože do té doby to bylo takové striktní. Opravdu byly dané zaměstnání každý den...kolik přesně má mít minut, kolik minut se mají děti převlékat...když přijela inspekce, stopovala čas činností. Denně se cvičilo ve cvičebních úbořech. Učitelka musela u předškolních dětí stihnout i **dvě zaměstnání denně**, někdy i s třiceti dětmi, plus musela stihnout i cvičení...činnosti se neprolínaly. Bylo to dané a muselo se tak pracovat. Ještě jsem si vzpomněla na cvičení chůze v plynových maskách ve vesnici Spytihněv atd. Všechny učitelky navštěvovaly pravidelně seminář IPVU. Musely jsme studovat odborné, ideově politické materiály. Účastnily jsme se politických přednášek, seminářů a závěrečných pohovorů. Po revoluci to bylo jiné... Co před revolucí ještě nebylo, byly pomůcky a obrázky na nástěnky...každá učitelka měla své zásobníky, vystřižené obrázky z časopisů atd. Nevydávaly se písničky ani básničky...Kdybychom neměly svůj zásobník básniček a písniček, neměly bychom se od čeho odpíchnout. Dnes si vše můžeme

najít na internetu nebo koupit. Ani vybavení školy didaktickými pomůckami nebylo, všechno si učitelky vyráběly samy.

Otázka: Můžete popsat, jaký vliv na Vás měla?

Odpověď: Určitě pozitivní. Bylo to takové uvolněnější. Musely jsme se do toho dostat, nešlo to ze dne na den. Hned v tom roce 1989 se nevědělo, co ještě bude. Když nás pozvali na schůzi nevěděli, co se stalo, nedokázali to pořádně vysvětlit...nikdo nevěděl, co bude. Trvalo to ještě nějakou dobu, než ta vláda padla. Od roku 1990 se činnosti začaly prolínat, už to nebylo takové striktní. Začali se objevovat noví pedagogové, kteří začali psát nové pokyny, jak to máme vést. Každá mateřská škola dostala metodiky a knížky, podle kterých se pracovalo.

Otázka: Popište, jak se změnil vývoj mateřské školy před rokem 1989 a po roce 1989.

Odpověď: Uvolnilo se to, ale zase se zhoršili rodiče a reakce rodičů na nás. Protože dříve byla učitelka „bůh“, co řekla, to platilo. Rodiče se zapojovali do dobrovolných brigád na zahradě, školce...dokonce o sobotách a nedělích. To, že věří svému dítěti a ne paní učitelce, dřív neexistovalo. Učitelky byly ceněné a rodiče dali na jejich rady a byli rádi, když se mohli s učitelkou poradit. Bylo to uznávané povolání. Rodiče byli více v pohodě.

Otázka: Co Vás nejvíce oslovilo? Máte nějaké vzpomínky?

Odpověď: Probíhaly různá školení a dostaly jsme se k různým materiálům... začaly být různé semináře, které pro nás byly přínosné, týkající se třeba výtvarky, hudebky atd. Začaly být nové pomůcky pro výtvarku...ať už papíry různé velikosti, tvrdosti, různé barvy... „už to nebylo jen to, co jsme někde našly“. Velmi mě oslovila i změna interiéru...modernizace, přizpůsobená dítěti.

Otázka: Můžete popsat, jak se změnilo zaměření výchovné práce?

Odpověď: Tak ehm..už se tak nepropagovaly státní svátky...ty komunistické státní svátky. Před revolucí se probírala témata jako VŘSR, Lenin, Gottwald, První máj...opravdu se tyto svátky probíraly...ještě třeba slova pionýr, Jiskra. Dokonce jsem jednou měla inspekci

a zrovna jsem dětem četla Honzíkovu cestu, a tam se slovo Jiskra objevilo a zeptala se mě jedna holčička co to je a protože jsem dělala skupinou vedoucí, tak jsem to řekla a měla jsem za to pochvalu.

Otázka: Vzpomenete si na významné akce nebo oslavy pořádané mateřskou školou?

Odpověď: Samy jsme dětem hrály divadelní představení na školní zahradě. Dvě učitelky nacvičovaly maňáskové divadlo pro celou školku, další měsíc nacvičovaly další dvě učitelky. Využívaly se prostory školní zahrady k oslavám svátku dětí, lampionového průvodu, den matek. V současnosti se děti setkávají s akcemi jako služební psi na školní zahradě, dravými ptáky...takové akce dřív nebyly.

PŘÍLOHA P IV: ROZHOVOR S UČITELKOU Č. 4

Otázka: Můžete popsat, kde se nacházela budova mateřské školy, kde jste pracovala?

Odpověď: Po škole jsem nastoupila do školky, která fungovala v bývalém baťovském domě. Ve školce se mi líbilo, protože měla typickou rodinou atmosféru. Třídy a veškeré prostory byly malé...

Otázka: Vzpomenete si, kolik dětí v té době do mateřské školy docházelo?

Odpověď: V první třídě s mladšími dětmi bylo 17 dětí a ve třídě 20.

Otázka: Můžete popsat politickou nebo společenskou změnu, která výrazně ovlivnila vývoj mateřských škol?

Odpověď: Samozřejmě ta revoluce.

Otázka: Můžete popsat, jaký vliv na Vás měla?

Odpověď: Hodnotím jako velmi pozitivní.

Otázka: Popište, jak se změnil vývoj mateřské školy před rokem 1989 a po roce 1989.

Odpověď: Režim dne se stal uvolněnější... hlavním výchovným prostředkem se stala hra.

Otázka: Co Vás nejvíce oslovilo? Máte nějaké vzpomínky?

Odpověď: No za mě určitě, že jsme se mohli vrátit k tradicím a byla tolerance k náboženské ideologii. Před rokem 1989 se třeba na Vánoce nemohly zpívat koledy s náboženskými texty... například Ježíšku panáčku a jiné. Jako velké plus spatřuji dostupnost informací na webu a náměty například pro tvořivou práci. Už jsme se nemusely účastnit nesmyslných pravidelných IPVU... Ideově politického vzdělávání učitelů.

Otázka: Můžete popsat, jak se změnilo zaměření výchovné práce?

Odpověď: Místo příprav co děláme teď, se psaly měsíční plány výchovné práce, které byly rozdělené na čtyři týdny. Na každý den bylo stanoveno jedno zaměstnání...dvě zaměstnání dopoledne u nejstarších dětí. Tenkrát se mi podle něj pracovalo dobře, bylo to přehledné, dobře propracované. Po revoluci byly postupné změny. Učitelky věnovaly nesmyslně mnoho času přechodu na integrované vzdělávání. Byl **kladen důraz na vlastní tvořivost**...ale nové potřebné informace k nám přicházely zdlouhavě. Často ani ředitelky neuměly objasnit práci s RVPPV.

Otázka: Vzpomenete si na významné akce nebo oslavy pořádané mateřskou školou?

Odpověď: No tak...lampionový průvod k oslavě VŘSR, kterého se účastnili rodiče s dětmi. Každoročně se konaly vánoční slavnosti, na které se děti pochlubily básničkami, tanečkami...cvičením.

PŘÍLOHA P V: ROZHOVOR S UČITELKOU Č. 5

Otázka: Můžete popsat, kde se nacházela budova mateřské školy, kde jste pracovala?

Odpověď: Po škole jsem začínala v závodní mateřské škole ZPS...ted' se v budově nachází domov seniorů Hvězda. Do mateřské školy byly denně dováženy děti z Jižních svahů autobusem, který je opět ve tři hodiny odpoledne vezl zpět. Po mateřské jsem nastoupila do mateřské školy na Poliklinice, která byla zaměřena na jógu a zdravou výživu. Mateřskou školu navštěvoval ortoped a podával poradenskou činnost.

Otázka: Vzpomenete si, kolik dětí v té době do mateřské školy docházelo?

Odpověď: No ve školce byly čtyři třídy a pracovalo tam dohromady osm učitelek, dvě na třídě...stejně jak je to ted'. U malých, kde jsem začínala, bylo 15 nebo 16 dětí. Během pěti let se zvedly stavy na třicet dětí.

Otázka: Můžete popsat politickou nebo společenskou změnu, která výrazně ovlivnila vývoj mateřských škol?

Odpověď: Po převratu došlo k obměně učitelek v některých školách. Učitelky často odcházely podnikat nebo měnily zaměstnání.

Otázka: Můžete popsat, jaký vliv na Vás měla?

Odpověď: Osobně jsem to ani nepocítila.

Otázka: Popište, jak se změnil vývoj mateřské školy před rokem 1989 a po roce 1989.

Odpověď: Režim v mateřské škole se uvolnil.

Otázka: Co Vás nejvíce oslovilo? Máte nějaké vzpomínky?

Odpověď: Osobně jsem to ani nevnímala. V té době jsem byla na mateřské dovolené s Michalem, takže jsem to moc nevnímala. Ale myslím, že ty změny nepřišly ze dne na den...potom až s novým rámcovým vzdělávacím programem.

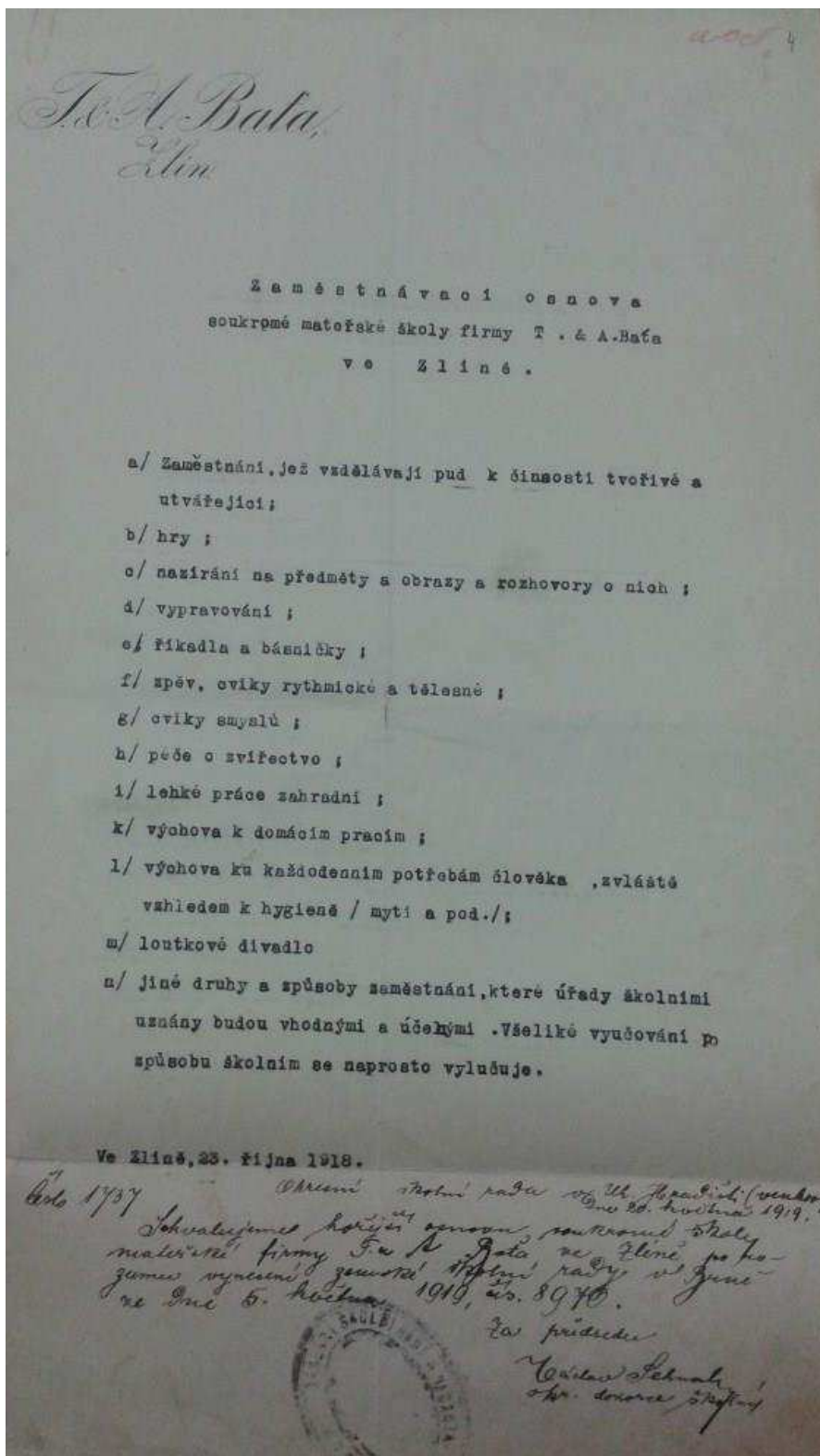
Otázka: Můžete popsat, jak se změnilo zaměření výchovné práce?

Odpověď: Tak režim ve školce se uvolnil...Už jsme děti nemusely seznamovat s pojmy VŘSR, Lenin, Gottwald atd. Školily nás ředitelky, které byly ve straně. Před rokem 1989 jsme se musely účastnit politických školení a chodily jsme na náslechy do škol...každá učitelka byla v nějaké sekci. Byla sekce jazyková, hudební, výtvarná, tělovýchovná. Já jsem byla ve výtvarné sekci.

Otázka: Vzpomenete si na významné akce nebo oslavy pořádané mateřskou školou?

Odpověď: Moc roků jsem pracovala u „velochů“...nacvičovali jsme vystoupení...besídky v podniku ke dni matek, MDŽ. To jsme děti učily několik týdnů předem zpívat, tančit a recitovat, aby mohly maminkám ukázat, co dovedou. Významnou akcí byla Spartakiáda. S nácvičkou Spartakiády jsme začínali už rok předem. Děti se postupně seznamovaly s jednotlivými částmi skladby, až postupně zvládly skladbu celou. Od té chvíle jsme pilovali celou skladbu...opravovali a zpřesňovali. V červnu roku jsme poprvé vystupovali na místní Spartakiádě v Malenovicích. Pak jsme nacvičovali i s dětmi z ostatních škol v tělocvičné škole a na hlavním stadionu mládeže.

PŘÍLOHA P VI: ZAMĚSTNÁVACÍ OSNOVA SOUKROMÉ MATEŘSKÉ ŠKOLY FIRMY T. & A. BAŤA

PŘÍLOHA P VII: FOTOGRAFIE SPARTAKIÁDY

